

Бязмежжа 8

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

АЛЕНА МАКОЎСКАЯ 11

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 52 (2537) Год XLIX

Беласток, 26 снежня 2004 г.

Цана 2,00 зл.

Канстанцін Байко (1909-1984) спалучаў у сабе прыкметы ўзорнага святара і любімага педагога. У белліцэі вучыў гаварыць на літаратурнай беларускай мове...

Памятаць аб мінулым

З нагоды святкавання шасцідзесяцігоддзя існавання Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляшскім дырэкцыя школы, Музей малой айчыны ў Студзіводах і Беларускі саюз у РП 17 снежня наладзілі ў Бельскім белліцэі вечарыну, прысвечаную памяці айца Канстанціна Байко (1909-1984). У 1944-1946 і 1957-1963 гадах быў ён настаўнікам Божлага закону ў бельскіх школах. Спалучаў у сабе прыкметы ўзорнага святара, любімага педагога і ўмеў зацікавіць моладзь хрысціянскімі вартасцямі. У белліцэі вучыў гаварыць на літаратурнай беларускай мове, прывіваў любоў да роднай традыцыі і культуры.

— Я выбачаю ўсім, якія мяне пакрыўдзілі. У мяне няма ворагаў. Я разумею, што гэта жыццё, — паўтарыў словы айца Канстанціна Байко епіскап Бельскі Грыгорый, які пасля супольнай малітвы адкрыў мерапрыемства. Школьны калідор, дзе праходзіла вечарына, запоўнілі выпускнікі школы і госці, сярод якіх было многа святароў.

Дырэктар школы Андрэй Сцепанюк, які вёў спатканне, напаміну памерлых настаўнікаў белліцэя. Гэта дзякуючы вялікай ангажаванасці педагогаў бельскі белліцэй стаў школай шанаванай у асяроддзі. Займаў ён і займае высокія месцы ў рэйтынгах сярэдніх школ, а вялікі адсотак яго выпускнікоў паступае ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. У сувязі з юбілеем намеснік старасты Бельскага павета Пётр Божка перадаў 3 тысячы злотых на школьна патрэбы.

— Айцец Канстанцін Байко ведаў, што трэба абараняць беларускасць. Калі духоўнае сутыкаецца з зямным, дае сілу захаваць сваю тоеснасць. Трэба задумацца, што зрабіць, каб нашы дзеці і наступныя пакаленні маглі называць сябе беларусамі, — заявіў старшыня Беларускага саюза ў РП Яўген Вапа, які выступіў ад імя арганізатараў вечарыны. Звярнуў ён увагу на тысячы выпускнікоў Бельскага і Гайнаўскага (сам быў яго вучнем — А. М.) белліцэяў, якія ўзмацняюць нацыянальную свядомасць беларусаў у Польшчы і свеце.

Пра лёс бацюшкі Канстанціна Байко расказаў даследчык яго біяграфіі Дарафей Фіёнік. Звярнуў ён увагу на дзейнасць а. Канстанціна як святара, настаўніка, лекара і палітвязня. Сямейнікі бацюшкі, сярод якіх бы-

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Святкаванне асабліва перажывалі белліцэісты і сямейнікі айца Канстанціна (справа)

лі дачка Зоя Байко-Раманская і сястра Ніна Шаховіч, з болей выслухалі расказ Дарафея Фіёніка пра выкраданне і вываз айца Канстанціна энкавэдзістамі ў Мінск. Там на падставе сфальшаваных абвінавачанняў засудзілі яго на 15 гадоў катаргі ў варкуцкіх шахтах. Толькі пасля 10 гадоў прабывання на ссылцы адбылася яго рэабілітацыя.

Вечарыну адкрылі епіскап Бельскі Грыгорый і дырэктар Андрэй Сцепанюк

Славамір Іванюк з Беларускага гістарычнага таварыства расказаў пра дзейнасць беларускага школьніцтва ў Бельску-Падляшскім пасля Другой сусветнай вайны. Звярнуў ён асаблівую ўвагу на дзейнасць бела-

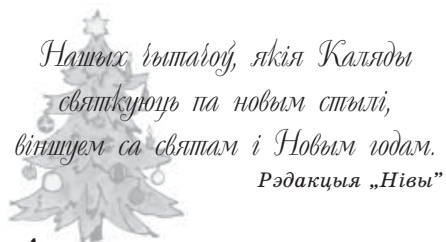
рускай школы з ліцэйскімі класамі, заснаванымі ў 1944 годзе, якія далі пачатак белліцэю. У час вечарыны выступіў царкоўны хор Беларускага праваслаўнага брацтва Трох віленскіх мучанікаў з Мінска. Харысты прэзентавалі літургічны спеў на беларускай і царкоўнаславянскай мовах. Вучні з дапамогай настаўніцы Евы Трафімюк падрыхтавалі слоўна-музычны мантаж, у якім паказалі дзейнасць айца Канстанціна Байко як актыўнага святара і настаўніка. Праўнучка бацюшкі Міхаліна выступіла перад публікай з кароткім канцэртам выкананым на скрыпцы. Сабраныя маглі паглядзець выстаўку з фатаграфіямі айца Канстанціна. Побач здымкаў знаходзілася яго Евангелле, кніжкі і падраснік, якія захаваўся ў Бельску.

Пра становішча ўздзеянне Бельскага белліцэя на асяроддзе гаварылі выпускнікі і госці.

— Наша беларуская школа пабудаваная на месцы, дзе раней была царква. Гэта сведчыць аб тым, што мы, беларусы, не можам быць без Царквы, — абагуліў былы вучань Бельскага белліцэя і выхаванец бацюшкі Канстанціна айцец Рыгор Сасна.

Аляксей Мароз

Мерапрыемства арганізавана было ў рамках праекта Сустрэчы беларусаў Бельскай і Гайнаўскай зямлі „Падляшша 2004”. На вечарыну прыехала моладзь Гайнаўскага белліцэя з настаўнікамі. Бельскія белліцэісты і іх настаўнікі маліліся за ўпакаенне душы айца Канстанціна ў Міхайлаўскай царкве ў Бельску-Падляшскім. Вучні абодвух белліцэяў прынялі ўдзел у экскурсіі па Бельшчыне, Гайнаўшчыне і малебне, які быў адслужаны ў царкве ў Курашаве. Маліліся там да свяшчэннамучаніка Серафіма (у міжваенны перыяд быў ён настояцелем прыхода ў Курашаве) і астатніх святых Беларускай зямлі.

Аранжавая рэвалюцыя 2

Сакрат ЯНОВІЧ

Будучыня Беларусі элементарна патрабуе будавання беларускай нацыі. Трэба, перш за ўсё, беларускай нацыянальнай адукацыі, каб беларускамоўны вучань з вёскі мог пайсці ў беларускамоўную сярэднюю школу ў горадзе, затым ва ўніверсітэт з беларускамоўнымі выкладчыкамі. Толькі так, без бальшавіцкай ліпы, што мы і без таго беларусы...

Артыкул будзе 2

Віктар САЗОНАЎ

За страляніну ў населеных месцах (арт. 157) да дзесяці. Папраўдзе, хто мае заробак, на гэтыя пакаранні грошы ашчадзіць змога. І можа і даць каму ў лоб, і, падпіўшы, пастрэляць на вуліцы, пры гэтым брыдкаслоўячы. Але калі чалавек парушыць правілы правядзення мітыngu, або правядзе незаконны пікет, каб прыцягнуць увагу грамадства да пэўных праблем, тут яго чакае кара сумай да ста пяцідзесяці мінімальных заробкаў...

Чаравікам у лоб 3

Ева СЦЕПАНЮК

— Усе мы чакалі дзесятага чысла, калі Грышка выплату дастане, — успамінае з настальгіяй падстарэлы халасцяк Ёзік Д., Ахрэмаў сусед. — Бо накупляе цукеркаў, дропсаў і частуе як Дзед Мароз усіх жэўжыкаў. Для мужчын, вядома, дропсы іншыя купляў. Колькі тады віна Jantar на яго кошт выпілі? Можа з тры калодзежы, а можа сажалку цэлую...

Заява беларускіх арганізацый 12

Po raz pierwszy od czasu zaistnienia systemu demokratycznego społeczność białoruska ma poczucie strachu wywołane jawnie dyskryminacyjnymi działaniami osób reprezentujących państwo polskie. Do tej pory Białorusini żyli w przekonaniu, że placą podatki na policję, prokuraturę, administrację — instytucje, które chronią ich prawa obywatelskie...

Падсумаванне конкурсу 11

Янка ТРАЦЯК

Калі адсутнічае скразная мэта (а яна можа быць рознай: заняць першае месца, заслужыць пахвалы ці ўзнагароды, убачыць свой твор надрукаваным, напісаць і выдаць зборнік, стаць вядомым пісьменнікам, стаць класікам літаратуры, атрымаць Нобелеўскую прэмію і г.д.), тады ўдзельнік арыентуецца на нагоду: напісаць твор да чарговага конкурсу. А творы да конкурсу трэба не пісаць, а адбіраць з ліку даўно напісаных твораў...

„Быў бы чалавек — артыкул будзе”

„Чалавек, яго правы, свабоды і гарантыі іх рэалізацыі — вышэйшая каштоўнасць і мэта грамадства і дзяржавы”. Так запісана ў другім артыкуле Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Там жа сказана, што „дзяржава адказная перад грамадзянінам за стварэнне ўмоў для свабоднага і годнага развіцця асобы” і што грамадзянін таксама адказны перад дзяржавай за выкананне абавязкаў, ускладзеных на яго Канстытуцыяй.

Зразумела, што за парушэнні законаў чалавек музіць адказваць. Таму адпаведныя дзяржаўныя інстытуты працуюць, каб вызначыць, якая адказнасць на грамадзяніне за пэўнае парушэнне. Еўрапейска-хрысціянская цывілізацыя свядома і несвядома стварала права зыходзячы са сваіх каштоўнасцей. Біблейскія запаведзі „Не забі!” „Не крадзі!” і іншыя, караючыя дзяржавы. Пачытайшы кодэкс аб адміністрацыйных парушэннях, атрымваеш пэўнае разуменне пра грамадства данай краіны. Якія з’явы там людзі асуджаюць, а якія гатовыя цягнуць і не лічаць іх чымсьці зусім недапушчальным. Гутарка тут ідзе пра дэмакратычныя краіны. У дзяржавах недэмакратычных законатворцы не цікавяць погляды грамадства на тую ці іншую з’яву. Там дзяржава не дзеіць, базуючыся на жаданнях і поглядах народа. Яна сама навязвае чалавеку тыя погляды, якія лічыць патрэбнымі.

Пагартваем Кодэкс адміністрацыйных правапарушэнняў Рэспублікі Беларусь. Дастаткова яго ўважліва пачытаць, каб мець поўнае ўяўленне пра сённяшняю сістэму ўлады ды пра тое, чаго яна баіцца. Разгледзім, прыкладам, толькі памеры грашовых пакаранняў за пэўныя адміністрацыйныя парушэнні. Трынаццаць раздзел вызначае памеры пакарання за парушэнні грамадскага парадку. За дробнае хуліганства (арт. 156) грашовая кара да двух мінімальнаў заробкаў. За наймыснае збіццё чалавека з лёгкімі цялеснымі пашкоджаннямі (арт. 156/1) парушальнік атрымае кару да трох мінімальнаў заробкаў. За страляніну ў населеныя месцах (арт. 157) да дзесяці. Папраўдзе, хто мае заробак, на гэтыя пакаранні грошы ашчадзіць зможа. І можа і даць каму ў лоб, і, падпіўшы, пастраляць на вуліцы, пры гэтым брыдкаславячы. Але калі чалавек парушыць пра-

вілы правадзення мітынгу, або правядзе незаконны пікет, каб прыцягнуць увагу грамадства да пэўных праблем, тут яго чакае кара сумай да ста пяці дзесяці мінімальнаў заробкаў (арт. 167/1). А калі цягам года такое парушэнне паўтарыцца, то штраф вырасце аж да трохсот. Гэта ў сто разоў больш чым за наймыснае збіццё чалавека з лёгкімі цялеснымі пашкоджаннямі. Цікавая з’ява! За стварэнне, прыкладам, антыбеларускага аб’яднання, што мае на мэце распальванне расавай або нацыянальнай варожасці, парушальнік будзе пакараны да дваццаці пяці мінімальнаў заробкаў (арт. 167/4). А за выкарыстанне нават на дазволенах мерапрыемствах бел-чырвона-белага сцяга, які зусім нядаўна быў дзяржаўным сцягам Рэспублікі Беларусь, грамадзяніну пагражае кара аж да ста мінімальнаў заробкаў (арт. 167/2).

Лічы гавораць самі. Можаш быць хуліганам, алкаголікам, чапляцца на вуліцах да людзей і нават наймысна іх біць — закон да цябе досыць лагодны. Абы ты не стаў апазіцыянерам і не крытыкаваў уладу. Іншых людзей можаш. За паклёп на звычайнага чалавека заплаціш да трох мінімальнаў заробкаў (арт. 156/2), за абразу — да двух (арт. 156/3).

Але ёсць і такія рэчы, якія беларускі законатворца аніяк не змог змясціць у адміністрацыйны кодэкс. Тое, што супраць улады нельга нічога гаварыць і пісаць, гэта зразумелі ўсе. Але як пакараць чалавека, які супраць улады маўчыць? І тут знайшлося выйсце. Як казалі пры саветах, абы быў чалавек — артыкул знойдзецца. Галоўнага рэдактара ваўкавыскай „Местной газеты” Андрэя Шантаровіча пакаралі за галадоўку. Тое што той галадаў у кватэры, пратэстуючы супраць пераследу газеты, палічылі несанкцыяваным пікетам. Калі быць паслядоўным, то трэба было б пакараць і працэнтаў трыццаць беларускіх жанчын, што галадаюць і трымаюць дыеты, каб схуднець. Але тым галадаць можна. Прынамсі, пакуль не пойдучы ў апазіцыю.

Але ці думаюць тыя, што караюць, хоць калі пра Канстытуцыю і сваю адказнасць паводле асноўнага Закону. А там напісана: „Рэспубліка Беларусь прызнае прыватнасць агульнапрызнаных прынцыпаў міжнароднага права і прыводзіць у адпаведнасць з імі сваё заканадаўства (арт. 8).

Віктар САЗОНАЎ

Аранжавая рэвалюцыя

Апошнім часам нашумела, зайздросная нам, украінская Аранжавая рэвалюцыя. Яна пераўтварыла Украіну з сатрапіі ў нешта падобнае на чалавечую дзяржаву. Час пакажа, наколькі глыбока і на як доўга. Так ці не так будзе, але пэўнае адно: Украіна ўчарашняга дня ўжо не існуе. І тут насюваюцца прыклады з салідарніцкай Польшчы, гавельскай Чэхаславацкіны, Румыніі, Сербіі, або Прыбалтыкі. І, натуральна, думаем пра Беларусь.

Каб не аказацца найўнымі дурнямі, давайце аналізаваць. Першае, што кідаецца ў вочы ва ўсіх тых рэвалюцыях — гэта іх нацыянальны характар. Даўно скончыліся ў Еўропе класавыя, сацыяльныя, рэвалюцыі тыпу камуністычных і фашыстоўскіх. Хоць і яны мелі нацыянальную глебу, не адбываючыся там, дзе яшчэ не было нацыі ў 1917-1918 гг., напрыклад, над тым жа Дняпром ці над Нёманам-Нямунасам. Кожная рэвалюцыя, у іх ліку і нацыянальная, мае абавязковую маральны пачатак. Ва Украіне пашырыўся сённячы кліч «Не будучы намі кіраваць бандыты! Мы народ, а не быдла!» Падобныя годнасныя акцэнтны адзначалі „Салідарнасць”, сербскі „Отпор”; крычалі прыніжаныя камунякамі румыны, чэхі, нават русафільскія балгары.

Рэвалюцыі ў тых краінах, у тых народаў, не ўпалі з неба. Яны гадамі спелі. Хаця б у блзкай нам Украіне савецкая ў ёй улада не настолькі адраклася ад роднай нацыі, каб не пачувацца найперш да ўкраінства. Таму не было потым праблемы з прызнаннем украінскай мовы як адзіна-афіцыйнай, глады ўкраінізаваліся школы — ад вясковых і да ўніверсітэтаў у вялікіх гарадах. Набывала моцы антысавецкая апазіцыя, невыпадкова ў рэгіёнах з паглыбленай украінскай нацыянальнай свядомасцю (на захадзе і ў цэнтры краіны). Незалежныя газеты, радыё і тэлеканалы не заўсёды ўдавалася постсавецкім органам ліквідаваць па ўзору, скажам, Лукашэнкі. Худа-бедна трымаліся яны, таксама, дзякуючы буйным апазіцыйным палітычным структурам і немайлой парламенцкай апазіцыі ў Вярхоўнай Радзе Украіны (аж блізу паловы ўсіх дэпутатаў). Усё тое працавала на нацыянальную рэвалюцыю.

Як у Прыбалтыцы — асабліва ў Латвіі і Эстоніі — гэтаксама ва Украіне сур’ёзным тормазам нацыянальнай рэвалюцыі ёсць шматлікі рускамоўны элемент. Паслугоўваецца ім крам-

лёўская сакрэтная дыпламатыя дзеля захавання нейкай падпарадкаванасці Маскве суседніх дзяржаў. Улічышы вечную слабасць Расіі, яна не можа адмовіцца ад правакацыі, бухторачы расійскамоўныя меншасці ад Чорнага мора па Фінскі заліў. Гэты інструмент пачне знікаць ёй у руках, калі набудзе імпульсу асіміляцыя, інтэграцыя меншасных рускіх у карэнна-дзяржаўныя нацыі. Скажам: праз паўтара-два пакаленні.

Рускамоўныя не падтрымліваюць нацыянальных дзяржаўнасцей суседзяў.

Nie szanujmy się, нацыянальная рэвалюцыя ў Беларусі следам за ўсёй Усходняй Еўропай немагчымая па той простае прычыне, што яшчэ не сфармавалася беларуская нацыя. Не ўзнікла папярэдне патрыятычна настроеная частка наменклатуры тыпу чырвоных нацыяналаў. Датла русіфікаваная Беларусь па скарта прыпадобнена Расіі, у сэнсе мовы і светапогляду наймацней. На ўкраінскую рэвалюцыю яна не можа глядзець інакш як варожа, у лепшым выпадку абыхава. Каб беспамылкова зразумець такую рэакцыю, даволі прыгледзецца да каранёў антыўкраінскіх настрояў ва ўсходняй і паўднёвай усё ж Украіне, дзе беспардонна дамінуе руская мова і рускі светапогляд, анахронічная філасофія быту. Іх там не цікавіць еўрапейскасць. Іх далёкі свет канчаецца ў недалёкай Маскве, ну, у Пецярбургу. Кіеў ім „мать русских городов”, а не сталіца „хахлоў”.

Як у нас паланізацыя раўназначная смерці беларускай душы, гэтак жа смертаносная русіфікацыя. Мадыфікацыя Беларусі ў мінскае катэгарычнае генерал-губернатарства. Ідэнтычна было б з няшчасна рускамоўнай Украінай, калі б расейшчына разлілася ад Данецка па Львоў. Была б Украіна без украінцаў.

Будучыня Беларусі элементарна патрабуе будавання беларускай нацыі. Трэба, перш за ўсё, беларускай нацыянальнай адукацыі, каб беларускамоўны вушань з вёскі мог пайсці ў беларускамоўную сярэднюю школу ў горадзе, затым ва ўніверсітэт з беларускамоўнымі выкладчыкамі. Толькі так, без бальшавіцкай ліпы, што мы і без таго беларусы.

Тады, праз гадоў дваццаць, магчыма думаць пра беларускую Беларусь і яе будучыню ў свеце. А пакуль яна губерня, заходні парог Расіі. Без амбіцыі на сваю ролю.

Сакрат ЯНОВІЧ

Вачыма еўрапейца

На Новы год

Мінаючы год не быў найбольш радасны для беларускага асяроддзя ў Польшчы. Беларусь, праўда, могуць сказаць: „Што ж, паспелі ўжо прывыкнуць”. А, аднак, калі краінай і рэгіёнам кіруе лівіца, можна было б спадзявацца прынамсі нейкай асаблівай прыхільнасці, уражлівасці на меншасныя праблемы. Куды ні кінь вокам было інакш. Удалося, праўда, урэшце вынесці на абрады парламента закон аб нацыянальных і этнічных меншасцях і аб рэгіянальнай мове. Гэта, несумненна, заслуга СЛД, а асабліва дэпутатаў Яўгена Чыквіна і Ежы Шталігі. Атмасфера, якая стварылася вакол дыскусіі над тым праектам паказала, аднак, што нацыянальныя

меншасці ў Польшчы — заложнікі боязі і фобіяў нацыяналістычнага, альбо, як хто хоча — патрыятычнага характару. Законная ідэя ўвадзення двухмоўных назваў і ўжывання дапаможнай мовы (меншасці) ва ўстановах супала з польска-нямецкай спрэчкай у справе магчымых ваенных рэпарацый і маймасных дамаганняў. Гэта быццам бы паўплывала на пазіцыю Грамадзянскай платформы (РО), якая падала заяву вывесці з праекта закону адпаведныя запісы. Не без рацыі некаторыя палітыкі „з супраціўнага боку барыкады” назвалі пазіцыю РО крывадушнай, у кантэксце амаль паралельных дэкларацый падтрымкі дэмакратыі ў Беларусі, дапамозе ў пабудове там адкрытага грамадства і г.д.

Пры нагодзе беларускіх парламенцкіх выбараў і рэфэрэндуму аказалася, што незалежна ад аднагалоснай пазіцыі Сейма, ёсць у Польшчы палітыкі, якія вядуць уласную тактыку ў адносінах да Беларусі. Сярод іх рэй водзіць Анджэй Лепэр, які не бачыць і не чуе калі трэба і наадварт, калі ёсць патрэба, найчасцей палітычна папулістычная. Што важнейшае, цяпер напрыкан-

цы года відаць, што г.зв. беларуская праблема выйшла з-пад увагі палітыкаў польскіх і, шырэй, еўрапейскіх. Свет змагаюцца за дэмакратыю засяродзіўся на Украіне, сам Брусель — галоўным чынам на Турцыі і адкрыцці ёй дарогі ў Еўрасоюз. Лозунг, выгукваны, між іншым, падляскай еўрадэпутаткай Барбарай Кудрыцкай, падбелацкім помнікам Юзафу Пілсудскаму (так, так!): „Сёння Украіна — заўтра Беларусь!” пабляк, застаўся, як гэта ў апошні час кажучы, фактам выключна медыяльным. У Вашынгтоне, у час адной з дэбат на тэму ўсходняй палітыкі, Збігнеў Бжэзінскі, дарадчык Белага Дому гадамі таму, пасля рашэння аб паўторы выбараў ва Украіне, заявіў адназначна: „Пасля Украіны прыйдзе час на Расію, на пабудову ў Расіі дэмакратыі”. І няважна тое, што, незалежна ад думкі З. Бжэзінскага, Расія сама будзе будаваць такую ці іншую дэмакратыю, а тое, што з поля зроку Заходняй Еўропы, сярод яе і Польшчы ды ШПА, прападае беларускае пытанне. Беларусь зноў пакідаюць.

Польскія беларускія асяроддзі найбольш адчулі водгалас кантролю NIK у „Ніве” і ў шко-

лах з беларускай мовай. Як дагэтуль, ніякія новыя выцякаючы з іх не прагучалі пад адрасам сапраўдных „віноўнікаў”: Міністэрства культуры, у якім сістэма фінансавання міні. меншаснай прэсы ўплывала на хібы фінансавання бухгалтарскага характару ды Міністэрства адукацыі, якое выдала распараджэнне аб неабходнасці падавання заяў у школах з мовай наменшасці, якое ўвогуле не адпавядала рэальнасці, логіцы і шматгадовай практыцы. У набліжэйшыя дні ці тыдні пракуратура выдасць рашэнне ў справе „Нівы”. Можа быць, змены ў спосабе фінансавання культуры меншасцей таксама крануцца з Новым годам, калі адпаведны дэпартамент прыйдзе з Міністэрства культуры пад Міністэрства ўнутраных спраў, а ў будучыні ўзнікне супольная камісія ўрада і нацыянальных меншасцей пры прэм’ер-міністры. Можа таксама тады Міністэрства адукацыі адменіць фатальнае распараджэнне аб неабходнасці падавання заяў у справе навучання ў школах з мовай меншасці. Варта было б таго сабе пажадаць на гэты Новы год!

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

— Усе мы чакалі дзесятага чысла, калі Грышка выплату дастане. Бо накупляе цукеркаў, дропсаў і частуе як Дзед Мароз усіх жэўжыкаў. Для мужчын, вядома, дропсы іншыя купляў...

Чаравікам у лоб

Грышку Бурыка адвезлі ў Н. як шкоднага ката.

— Я думаў, што то *склеп* пад'ехаў, — Ахрэм Бурык, назіраў усё праз акно. Самаход затармазіў насупраць яго хаты. Затрубіў два-тры разы. Выйшла пані ў футры і пачала даставаць з зялёнага „Паланеза” клункі ды кідаць іх пад яго прыватны плот.

чакана, пад візіт Генрыха Яблонскага, які меў завітаць з дзяржаўнай світай у калгас, непадалёк Н.

Грышка, тады зухаваты малойчык, працаваў у дарожнай брыгадзе каля смалы. І чамусьці з першага дня, як тая смала, прыліп да вяскоўцаў з Н.

— Ой! Які ж то дабрызны чалавек, — хваліць экс-дарожніка бабка

на балоце і — як кажуць у Н. — жыў як журавель, дзіка. Восенню перайшоў у вёску. Значыць, у стог да Максімкавых. Вырыў там яму і начаваў у саломе. Ахрэм Бурык дадае сцішка: „Нібыта бабы з усёй вёскі да яго прыходзілі...”

— Ці кінуў працу?

— А дзе там! Грышка Бурык да-

— Тады пачаліся ўсе мае праблемы, — Грышка Бурык не хоча расказваць аб сваіх пакутах. Крыху быў акрыяў у пансіянаце для састарэлых. Толькі там разрыўкі не хапала.

— Бабы маліліся, дзядзькі прайну расказвалі, — падводзіць пяць апошніх гадоў у пансіянаце.

Зараз вярнуўся і зноў жыве ў стадоле Ахрэма Бурыка.

— Усё ў мяне ёсць, — кажа.

— А ці не хочацца вярнуцца ў пансіянат?

— Не-не! — усміхаецца старэнькі дзядок. Нядаўна і кіраўнічка пансіяната прыязджала і прасіла каб вяртаўся. — Як пабачыў зялёны „Паланез”, у лес уцёк, — жаліцца Ахрэм Бурык. — І два дні не паказваўся. Ужо думалі, што павесіўся.

Усё яму мала

— Пакажыце пакойчык вашага кватаранта, — патрабую ў Ахрэма Бурыка.

Азызлы дзед найперш доўга наракае, каб я ведала, як ён дзевяць гадоў вытрымоўвае з дурным прыблудам. Добра, што ў дом старцаў забралі на некалькі год. Але і там месца не прыжыў.

— Прагналі — ха-ха-ха! І добра яму так! Хай ведае як самога кіраўніка дома старцаў спойваць. Аж сама кіраўнічка адвозіла (жонка кіраўніка — тая самая, што высела ў футры з зялёнага „Паланеза”). І хто то бачыў, каб такі дурачок дырэктараў спойваў!? І да чаго гэта ўсё давядзе?! Мабыць, да гібелі.

Ахрэм Бурык сябе таксама называе ахвярай недарэчнага сяброўства. Бо хто як не Грышка спойваў яго? Найперш віном, пасля дэнатура-там... І зараз, калі дзед патрабуе частку яго пенсіі — гэта на хлеб.

Паводле вяскоўцаў, Ахрэм Бурык займае ўсю пенсію швагра.

— Яму то ўсё мала! — абураецца Палашка Бурычыха.

Нядаўна Ахрэм Б. абіваў парогі Гміннай сацыяльнай дапамогі і дамагаўся, каб за апеку над хворым кватарантам выплачвалі яму кампенсацыю.

— І ведаеце, — здзіўляецца бабка, — яшчэ і гміна іх спансаруе.

На кошт дурня

— На што хварэе Грышка Бурык? — Апрача алкагольнай хваробы ў яго хворая галава, — інфармуюць у Гміннай сацыяльнай дапамозе.

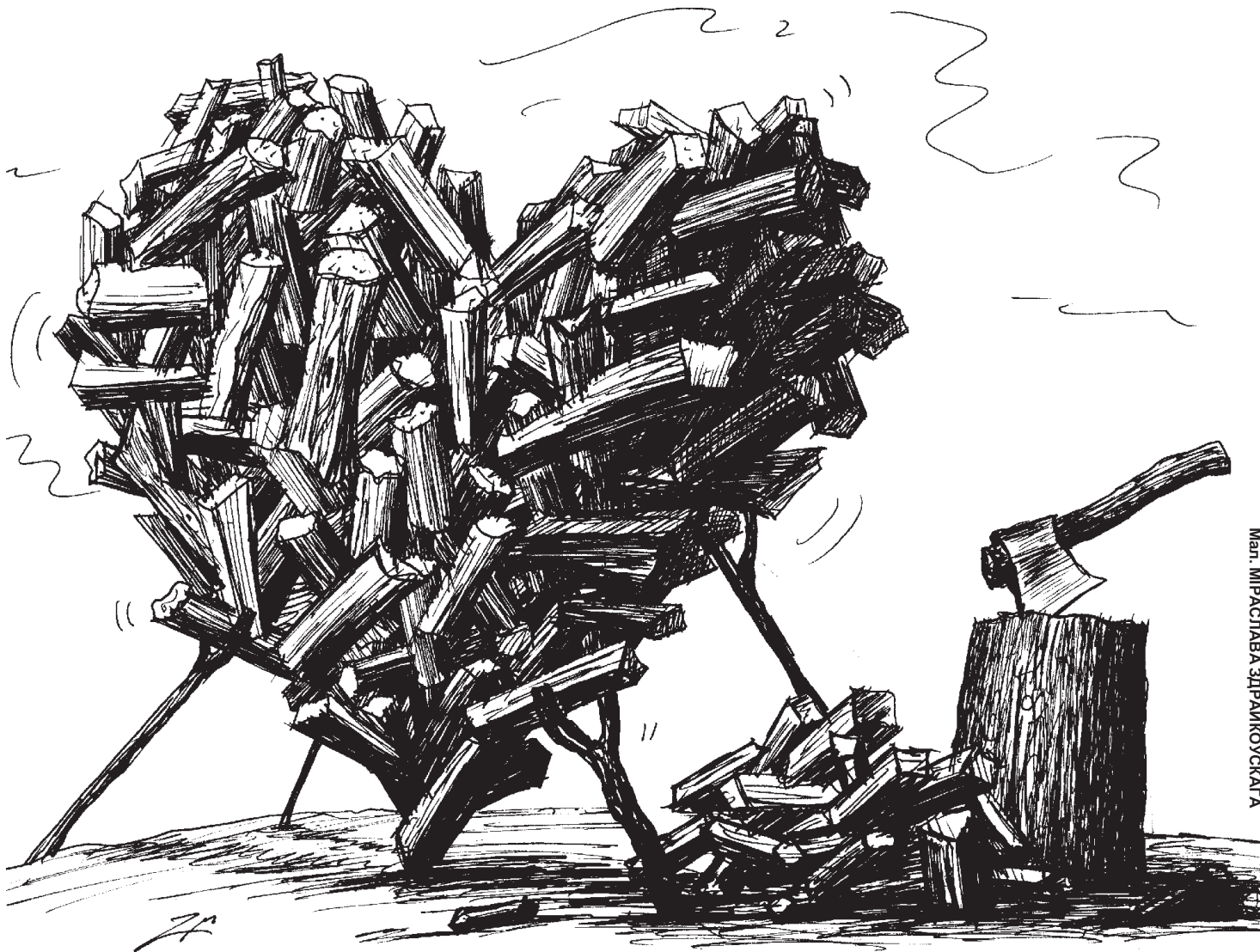
Пра хваробы раскажуць мне і ў Н. — Раней чым яны (два Бурыкі) падзяруцца, абодва запрацяць вантробы дэнатура-там. Вядома, на кошт дурненькага кватаранта. Ахрэм Бурык хітры. Ён не співаецца як сапернік даўсрачкі. У зручны момант, калі ацэніць сітуацыю і ўпэўнены, што не дастане па мухаедах, кідаецца на зняможанага алкаголем сабутэльніка. Грабе пад ногі. Топча чаравікамі па галаве. Горш за скарпіёнаў дзяруцца, — каменціруе без эмоцыяў Ёзік Д.

— А чаму ніхто па паліцыю не звоніць?

— Навошта? — здзіўляецца Ёзік Д. Здзіўленне Ёзіка Д. разумеюць у Н. Бо калі ў Ахрэма Бурыка баль — Ёзік Д. там першы госць. Пасля адрабляе гасціннаму старэчу за выпіўку.

Дэнатурат фундуе дабрызны Грышка.

Ева СЦЕПАНЮК

Мал. МІРАСПАВА ЗДРАЙКОЎСКАГА

— Што за чорт! — злякаўся тады мой субяседнік. — Ці не сібірскую язву якую падкінулі?

Ахрэм Бурык схпіў за трубку і ўжо хацеў патэлефанаваць на паліцыю ў Гайнаўку. І раптам аслупянеў — ён пабачыў галоўнага пасажыра... (тут дзядзька страшэнна забрыдкаслівіў).

Значыць, так: калі ўжо ўсе клункі стаялі ў роўным радку ля ягонага плота, з машыны выскачыў высакаваты хлапец і разам з той паняй вывелі непрытомнага Грышку Б., усадзілі яго на лаўцы, як маладога да шлюбу, і ад'ехалі са свістам...

— І нават не спыталі ці ў мяне ёсць варункі, — хвалюецца Ахрэм Бурык: — Я ж не сват, і не брат яму.

— Кажуць, што швагер?

— Не, у нас толькі аднолькавыя прозвішчы!

Прыліп як смала

Палашка Бурычыха, найстарэйшая ў Н., не памятае дакладна, калі ў іх вёсачцы з'явіўся Грышка Б. — *Мусітка шчэ за Герка*, — гадае ўголас.

Замест даты старажылка называе векапомную падзею.

— *То будэ в тое ліэто, што то дорогу нам асфальтом залілі.*

Як падкажуць мне ў гміне — увесну 1974 года. Дорогу асфальтавалі не-

Палашка. — Ён удавіцам дроў на-рубав, грыбоў з лесу прынясе, ці які кошык або венік бярозавы спляце. І то за дзякуй, і за міску таўканіцы з прохлісткай...

Грышка Б. дагаджаў не адно ўдавіцам.

— Усе мы чакалі дзесятага чысла, калі Грышка выплату дастане, — успамінае з настальгіяй падстарэлы халасцяк Ёзік Д., Ахрэмаў сусед. — Бо накупляе цукеркаў, дропсаў і частуе як Дзед Мароз усіх жэўжыкаў. Для мужчын, вядома, дропсы іншыя купляў. Колькі тады віна *Jantar* на яго кошт выпілі? Можна з тры калодзежы, а можна сажалку цэлую.

Сам Грышка Бурык з любасцю ўспамінае тыя гады.

— Чаму так упадабаў прыпушчанскую вёсачку Н. і завяз тут на ўсё жыццё? Бо людзі ў Н. вясёлыя!

Прыступіў да ўдавы

Калі зімой 1974 г. Грышка Бурык прыступіў да ўдавы Любкі Бурык, дарогу заасфальтавалі ўжо пад Кляшчэлі. Шлюбу не было.

— Ды навошта, — здзіўляецца Ахрэм Бурык, — калі прозвішча такое самае.

Яшчэ пакуль завяз у Н-скім балоце, доўга кружыў каля вёсачкі Н. Найперш, два месяцы начаваў у карчах на *Загаі*. Шалаш сабе паставіў

рабіўся сумленнай пенсіі. Хоць першы да выпіўкі, але за работай свету не бачыў. Блісне сонца — ён гоп на ровар і жанецца калаціць сваю смалу. Ды там праз восем гадзін як конь наробіцца — яшчэ ў вёсцы ўсіх абслужыць.

— Ён, ахвяра дабрыні і шчырасці, — пераконвае мяне Ёзік Д. Халасцяк, сам паўдарма працуе па людзях (найчасцей за выпіўку) і добра ведае, які лёс сучаснага парабка.

— Горшы як у сабакі, — Ёзік Д. выварочвае дзіравыя кішэні ў сваіх штанах. — Пакуль у цябе сіла — ты патрэбны, а захварэш, аслабнеш — вон скажуць! Такія нашы хрысціяне.

Не хапала разрыўкі

Сямейнае шчасце Бурыкаў трывала адзін міг. Паўгода пазней Грышка Бурык зноў стане самотны як палец. Любку заб'е суседаў бык.

Чарговія дваццаць гадоў Грышка Бурык не наракае на лёс. Калі трэба бярэ водпуск да гною ў швагра Ахрэма Бурыка. Дапамагае яму араць, сеяць, капаць, малаціць. Пасля купіць яму трактар, але швагер спаліць машыну, па-п'янаму.

У пачатку 1990-х гадоў згарыць хатка Грышкі Бурыка. Менавіта тады Ахрэм Бурык запрасіць яго ў сваю хату, дакладней, у... стадолу.

Больш культуры

Аўтобусныя вакзалы запоўненыя школьнай моладдзю. Прычынай гэтаму адукацыйная вандроўка — з хаты ў школу і назад. Сам ведаю гэта, бо ад васьмі гадоў таксама вяду вандроўнае жыццё. Вучыўся я ў белліцэі, цяпер працягваю навуку на універсітэце. А там дзе натоўпы людзей, асабліва маладых, здараюцца розныя сітуацыі, часам канфлікты. А чаму? — пытаю. Бо трэба нам больш культуры. Менавіта гэтага не хапае юнакам, каб пазбегчы ўсялякіх непаразуменняў сярод сучаснай моладзі.

Тое, што на вакзале можна сустрэць падпітых маладзёнаў, дык гэта не навіна, але, каб здарылася такая сітуацыя, пра якую зараз успомню, дык яшчэ я не сустрэўся. А ўсё гэта з-за дрэннага выхавання. Рэдка здараецца, каб бацькі часта размаўлялі са сваімі дзяцьмі. А ў сучасным свеце ўвогуле ніхто з нікім не мае часу словам перакінуцца. Разумею, што жыццё хутка імчыць, але каб кінуць хоць „Добры дзень”, нам на гэта часу не хапае.

Апошнім часам не падабаецца мне слова *wiesniak* з маладзёжнай гаворкі. Паводле маладзёнаў у спартыўных касцюмах, слухаючых гіп-гопу, гэтая мянушка прыналежыць маладым людзям з бедных сем’яў, якія сціплай апрапаюцца чымсьці іншым, і хаваюцца са сваімі праблемамі. Наогул гэтыя дзеці спакойныя, ціхмяныя, да нікога не маюць прэтэнзіі, але і так мацнейшыя ім жыць не даюць.

Людзі, больш культуры і шчырай усмешкі ў гэтым шэрым свеце! Будзьма разумнымі істотамі, а не жывёлай!

Юрка Буйнюк

Чытаюць афішы?

У Гайнаўцы слупы і табліцы з аб’явамі, афішамі ды плакатамі знаходзяцца перш-наперш у цэнтры горада. Адзін слуп паставілі чамусьці перад... чыгуначным пераездам. А тут на што іншае ж трэба глядзець! А вось ні аднаго слупа, ні адной табліцы на чыгуначна-аўтобусным вакзале. Якраз тут найбольш круціцца людзей — прыездных і чакаючых. Тут якраз падыходзячае месца.

У 1958-1962 гадах, калі я даяджаў кожны дзень у Гайнаўскі агульнаадукацыйны ліцэй і таму пра гэта добра памятаю, на тадышнім чыгуначным вакзале такі слуп з афішамі быў. Пабудаваў новы вакзал і забылі паставіць слуп для прыклейвання аб’яў. (мох)

Шукаю спонсараў

Усіх, каму дарагое беларускае слова ды родная мова, прашу дапамагчы выдаць зборнік маіх беларускіх вершаў аб Усходняй сцяне ды сатырычных. Мне, як паэту-самавуку, хацелася б, каб зборнічак маіх вершаў пабачыў белы свет яшчэ за майго жыцця. Я селянін-пенсіянер і, вядома, не пад сілу мне за ўласныя сродкі выдаць зборнік. За спонсарства буду шчыра ўдзячны.

Мікалай Лук’янюк

Ставіць на экалогію

Аляксей Галёнка: Беларускае кніжкі я прывёз з Беларусі. Раней крыху чытаў іх. Зараз з-за гаспадарання застаецца мала вольнага часу. Аднак стараюся чытаць „Ніву”. Раней купляў яе ў кіёсках. У гэтым годзе дачка прыносіць са школы, бо пачала займацца ў дашкольным класе...

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Аляксей Галёнка з дачкамі Анджалікай і Аляксандрай у экалагічнай гарчыцы

Аляксей і Анеля Галёнка з Пасечнікаў шанц на паляпшэнне прыбытку з сельскай гаспадаркі бачаць у экалагічным гаспадаранні. У гэтым годзе атрымаюць яны сертыфікат аб перавядзенні сваёй гаспадаркі на экалагічную прадукцыю.

Ужо два гады спадарства Галёнка не прымянялі азотных мінеральных угнаенняў для павышэння плёнаў. Замышчаюць іх натуральным гноем з-пад авечак і прыворваюць бабовыя культуры, якія змяшчаюць у сябе многа азоту. Трэба мець спецыяльныя дазволы, каб сыпаць на поле калійныя або фосфарныя ўгнаенні. Перасталі карыстацца хімікатамі для нішчэння пустазелля. Стараюцца нішчыць яго механічна. Часта карыстаюцца боранамі і іншымі спецыяльна падрыхтаванымі да экалагічнага гаспадарання прыладамі. На 34 гектарах спадарства Галёнкаў знаходзяцца лугі і паша, расце лес і вырошчваецца збожжа.

Прадуцэнцкая група

— Я не рашыўся рэгістраваць гаспадарку як экалагічную толькі дзеля дадатковых даплатаў. Не маю намеру ноччу падсыпваць мінеральнае ўгнаенне. Хачу прадукаваць чыстае экалагічнае харчаванне. Адкрыты я на новую прадукцыю. З жонкай будзем шукаць такую спецыялізацыю, якая дасць задавальняючы прыбытак, — разважае Аляксей Галёнка. — Я думаю намовіць іншых гаспадароў, якія займаюцца экалагічнай прадукцыяй, каб разам стварыць прадуцэнцкую групу. Тады зможам атрымаць больш сродкаў на інвестыцыі. Непадалёк ад нас Белавежская пушча і можна будзе гэта выкарыстаць,

прапануючы чыстае экалагічнае харчаванне.

Спадарства Галёнка маюць многа лугоў і пашы і таму гадуюць каля 50 авечак. Сеюць авёс і жыта, да якога дабаўляюць бабовыя. Раней у Пасечніках і Ягдніках многія займаліся авечкаводствам. Пасля гэты занятак стаў малапрыбытковым і амаль усе гаспадары пачалі прадаваць авечак.

Не каровы, а авечкі

— Хіба толькі я адзін гадую большую колькасць авечак. Не рашыўся пераходзіць на гадоўлю кароў, якая намнога больш прыбытковая, бо авечкі больш падыходзяць да нашай экалагічнай прадукцыі. Каровы патрабуюць высякаяснага корму, які цяжка атрымаць без мінеральных угнаенняў. Большасць нашай расліннай прадукцыі выкарыстоўваем на корм для авечак і толькі частку прадаем, — кажа Аляксей Галёнка. Зараз прадае ён ягнят. Калі скупка адбываецца перад Калядамі і Уваскрэсеннем Хрыстовым, за адно ягня можна атрымаць ад 150 да 250 злотых. Воўна, ад продажу якой раней быў вельмі добры прыбытак, зараз вельмі танная. Плацяць за кілаграм толькі па 2,80 зл.

Пра экалагічнае гаспадаранне размаўляем у невысокай драўлянай хаце. Спдар Галёнка хоча яе разбудоваць. На паліцах у маіх суразмоўцаў бачу кніжкі беларускіх класікаў.

— Беларускае кніжкі я прывёз з Беларусі. Раней крыху чытаў іх. Зараз з-за гаспадарання застаецца мала вольнага часу. Аднак стараюся чытаць „Ніву”. Раней купляў яе ў кіёсках. У гэтым годзе дачка пры-

носіць са школы, бо пачала займацца ў дашкольным класе, — паясняе Аляксей Галёнка.

Побач класічнай літаратуры стаіць сельскагаспадарчыя кніжкі. Спдар Галёнка закончыў сельскагаспадарчы факультэт Галоўнай школы сельскай гаспадаркі ў Варшаве і зараз стараецца свае веды выкарыстаць на практыцы. Як солтыс Пасечнікаў дапамагае ён іншым маладым гаспадарам.

І яшчэ труссы ды зёлкі

— Жонка хоча гадаваць трусоў. Можна гэтая гадоўля будзе прыбыткавай. У Бельску ёсць вялікая экалагічная гадоўля гэтых грызуноў і месца для іх зарэзу. Каб былі пакупнікі на экалагічныя прадукты, трэба арганізаваць большую прадукцыю аднародных экалагічных прадуктаў, — кажа Аляксей Галёнка. У выпадку гадоўлі трусоў можа ён прымкнуць да бельскага трусавода.

У мінулым годзе спадарства Галёнка вырошчвалі кветкі і крыху прадалі іх у гайнаўскае прадпрыемства „Руна”. Сёлета рашыліся разгарнуць вырошчванне зёлак, якія будуць выкарыстоўвацца для лячэбных і харчавальных патрэб. У пустуючым старым хляве памесцяць сушыльнік для зёлак.

— Вялікую арганізацыйную дапамогу і парады атрымліваем у Сельскагаспадарчым дарадчым асяродку ў Гайнаўцы. Многа дапамагае нам Рышард Вось, які займаецца там экалагічным гаспадараннем, — гаворыць Аляксей Галёнка.

Экалагічная Гайнаўшчына?

У Гайнаўскім павеце 37 гаспадароў рашылася пераставіць сельскагаспадарчую прадукцыю на экалагічныя рэйкі. Атрымліваюць яны дадатковыя сродкі на прымяненне новых тэхналогій для вырошчвання экалагічнай расліннасці, выраба малочных і мясных прадуктаў. Цяжка ім знайсці пакупнікоў на сваю вытворчасць. Аднак за некаторыя экалагічныя прадукты атрымліваюць ад 20% да 50% дадатковай платы.

— Крыху раней даплаты да экалагічнай прадукцыі паменшалі і некаторыя гаспадары вярнуліся да традыцыйнага гаспадарання. Засталіся тыя земляробы, якія галоўны прыбытак спадзяюцца атрымаць ад продажу экалагічных прадуктаў, а даплаты да больш складанага гаспадарання выкарыстаюць на інвестыцыі. Апошнім часам дайшлі даплаты з еўрасаюза на бюджэту і відаць ажыўленне ў экалагічных гаспадарках на Гайнаўшчыне. Пяць экалагічных гаспадарак у Гайнаўскім павеце займаюць тэрыторыю памерам ад 30 да 60 гектараў. Каля 50% гаспадароў займаюцца экалагічным гаспадараннем на плошчы ад 10 да 20 гектараў, — тлумачыць Рышард Вось з Гайнаўскага аддзялення Сельскагаспадарчага дарадчага асяродка. (ам-з)

Нараўка паказалася

У Музеі і асяродку беларускай культуры ў Гайнаўцы 26 лістапада адбылася прэзентацыя дасягненняў Нараўчанскай гміны, якую суправаджала выстава мастацкіх карцін, якія ўзніклі ў час агульнапольскіх пленэраў у Скупаве, Нараўцы і Ляўкове.

Арганізатары мерапрыемства, сярод якіх галоўнымі былі гмінныя нараўчанскія ўстановы і гайнаўская галерэя „Гайна”, засяродзілі ўвагу на культурным жыцці Нараўкі і наваколя. Перад гайнаўскай публікай выступілі дзяўчаты з вакальна-танцавальнага калектыву „Душкі з пушкі”, які дзейнічае ў Комплексе школ у Нараўцы. Малодшая і старэйшая групы танцавалі пад беларускія і польскія песні. Беларускі фальклор Нараўчанскай гміны прэзентавалі калектывы „Нараўчанкі” і „Цаглінкі” з Ляўкова. Пра экспанаваныя ў музеі карціны раскажаў гайнаўскі мастак Пётр Гаган. Карціны маляваныя ў час чарговых пленэраў у Нараўчанскай гміне будучы пастаянна прэзентавацца ў галерэі „Дакумент” у Нараўцы.

— Калектывы, у якіх выступаюць дарослыя асобы, падтрымліваюць традыцыі дзядоў і прадзедаў. Маладыя спяваюць на беларускай і польскай мовах. Вучні крыху падглядаюць старэйшых выканаўцаў, — кажа дырэктар Гміннага асяродка культуры ў Нараўцы Анна Стульгіс.

Аднак маладыя спевакі з Нараўкі не спяшаюцца, каб заняцца фальклорам. Найчасцей разам з настаўнікамі- апекунамі Зузаннай Падэўскай і Алінай Саевіч вучацца сучасным песням і танцам. Даўнія песні спяваюць „Нараўчанкі” і „Цаглінкі”.

— Мы любім спяваць. Пайшлі на пенсіі, большасць з нас гэта ўдовы, маем час спатыкацца на рэпетыцыях. Малодшыя жанчыны не хочуць прыходзіць у калектыв. Мала моладзі застаецца дома. Маладыя выязджаюць жыць у гарады, — гаворыць Анна Зубрыцкая з Ляўкова, удзельніца калектыву „Цаглінкі”.

— Я стараюся падбіраць для калектыву даўнія мясцовыя творы, каб падыходзілі да ўзросту ўдзельнікаў калектыву, — кажа кіраўнік „Нараўчанак” Пётр Скепка. Для акампанементу бярэ ён моладзь з дубінскай капэлы.

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

„Нараўчанкі” спявалі пад акампанемент Пятра Скепкі і яго з дубінскай капэлы

— Спяваем, як умеем, — заяўляе Вольга Савіцкая з Янова, якая здаўна спявае з „Нараўчанкамі”. — Я люблю быць з людзьмі і не ўяўляю, што буду сядзець у хаце. Мая мама і цётка спявалі ў царкоўным хоры. Нашы жанчыны памятаюць старэйшыя песні, якія лепш успрымаюць нашы слухачы. Моладзь прыходзіць на фэсты арганізаваныя на вольным павеце, але асноўная публіка для нашых песень, гэта старэйшыя людзі. Выступаем таксама з абрадавымі сцэнкамі.

Сярод карцін экспанаваных у музеі знаходзяцца работы вядомых на Гайнаўшчыне мастакоў — Алега Кабзара, Віктара Кабаца і Пятра Гагана. Ёсць работы жывапісцаў з Варшавы. Сярод алейных работ шмат краявідаў. Мастакі ахвотна малявалі вясковую архітэктур. Побач старых дамоў можна ўбачыць драўляныя клуні. Некаторыя мастакі стварылі абстрактныя кампазіцыі.

— У час апошняга пленэру, які ледзь адбыўся ў Ляўкове, мастакі карысталіся гмінным транспартам і таму малявалі ў розных месцах Нараўчанскай гміны, — кажа камісар пленэру Віктар Кабац. — Мастакі знайшлі вельмі цікавыя месцы ў Белавежскай пушчы і побач ракі Нараўкі.

Войт Нараўчанскай гміны Мікола Павільч у час спаткання раскажаў пра сваю гміну і інвестыцыі, якія ў ёй праводзіліся. Больш па-

ловы тэрыторыі гміны займае Белавежская пушча. Звыш трох тысяч гектараў зямлі апынулася пад Семяноўскім вадасховішчам. Гэтыя атракцыёны павінны прыцягваць турыстаў. Зараз у гміне дзейнічаюць 18 агратурыстычных кватэр. Ёсць падрыхтаваныя ўчасткі пад будову гатэляў і матэляў, але яшчэ не рэалізуюцца вялікія турыстычныя інвестыцыі. Гмінны бюджэт выдатна падтрымліваюць падаткі ад прадпрыемстваў, якія займаюцца міжнародным гандлем. Можа ён развівацца дзякуючы міжнароднаму чыгуначнаму пагранпераходу. Апошнія гмінныя інвестыцыі спрычыніліся да аховы асяроддзя. У гміне збудаваныя тры ачышчальныя сцёкаў і дамы больш чым паловы жыхароў гміны падключаны да каналізацыі. Звалка адкідаў выкананая згодна з патрабаваннямі на конт аховы асяроддзя. Войт Мікола Павільч заявіў, што паявілася праблема з арганізацыяй у гміне асветнай дзейнасці. Паменшала колькасць дзяцей і нядаўна была спынена праца школ у Семяноўцы і Ляўкове. Зараз у Комплексе школ у Нараўцы вучыцца 470 вучняў. У будынку былой школы ў Семяноўцы будзе праводзіцца экалагічная адукацыя, а ў памяшканнях школы ў Ляўкове прадбачаецца адкрыццё дома сацыяльнай дапамогі.

(ам-3)

Валянціна Адамская маляўніча расказала аб падляшскіх беларускіх калядных абрадах.

Надта прыемным акцэнтам мерапрыемства было выступленне беларускіх дзетак з Самаўрадавага польска-беларускага прадшколя н-р 14 у Беластоку. Малыя артысты, у прыгожых беларускіх народных касцюмчыках, прадставілі вясёлыя народныя песні, якія да слёз усхвалявалі ўсіх прысутных.

У гэты дзень не было традыцыйных заняткаў, аднак сустрэча была да-сканалым урокам талерантнасці і гісторыі.

**Арганізатары
Калектыву прамой школы: Галіна Цыльвік,
Веслава СМАЛЬКОЎСКАЯ,
Ева Пятроўская і моладзь
з этнаграфічнага гуртка**

„Нябесны знак”

Сёлета выйшаў трэці выпуск альманаха гродзенскага літаратурна-музычнага аб’яднання „Нябесны знак”. Гродзенцы не абмежаваліся ў ім толькі да сваіх паэтаў і бардаў ды запрапанавалі супрацоўніцтва літаратарам суседніх раёнаў і краін. Прапанову прывітаў старшыня Беларускага літаратурнага аб’яднання „Белавежа” Ян Чыквін, які напісаў: „Мы шчыра вітаем Вашу цудоўную ідэю і надалей выдаваць альманах «Нябесны знак». Творчыя ж кантакты паміж намі, Беластокам і Гародняю, даўно павінны мець сістэматычны і мэтанакіраваны характар. Таму мы рады былі б узаемнаму абмену — калі б Вы часам запрасілі аднаго-двух нашых пісьменнікаў, а мы таксама маглі б вітаць у нас Вашых творцаў”.

У трэці нумар альманаха „Нябесны знак” увайшлі творы гродзенскіх аўтараў, а таксама літаратараў з Масквы, Беластока і Полацка. Укладальнік альманаха Марыя Шаўчонак на старонкі выдання запрасіла Віктара Шведа, з якім пазнаёмілася ў Гродне ў 1995 годзе. „Гэта сустрэча запомнілася ўсім, хто з ім сустракаўся, — напісала яна. — Мне пашчасцілася зняць пра гэту сустрэчу невялічкі тэлефільм, а ягоную кнігу вершаў «Родны с خوў» лічу адным з каштоўных сваіх падарункаў”.

Прадстаўляючы Віктара Шведа чытачам Марыя Шаўчонак адзначыла, што паэт „дастаткова многа напісаў для дарослых, а яшчэ больш для дзяцей — каля дзвюх тысяч вершаў” і змясціла чатыры вершы адрасаваныя малалетняй чытацкай публіцы. (вл)

Новы і стары стыль

Надыходзяць навагоднія святы, якія католікі пачнуць святкаваць 13 дзён раней, чым праваслаўныя. Праваслаўная царква ўсё яшчэ трымаецца старога юліянскага календара, які ў Еўропе абавязваў ад 46 года д.н.э. да канца XVI стагоддзя.

Юліянскі каляндар паводле астраномаў трохі недакладны і кожныя 128 гадоў спазняецца на адзін дзень. У 1582 годзе стары каляндар адставаў ужо на 10 дзён ад дакладнейшага памеру часу.

За рэформу старажытнага календара ўзяўся ў 1582 годзе папа рымскі Грыгорый XIII. З таго часу ў Еўропе распаўсюдзіўся новы грыгарыянскі каляндар. Усе католікі былі прымушаны святкаваць згодна з новым стылем. Праваслаўная царква і царская Расія астатліся пры старым, юліянскім календары, не прымаючы новага.

Калядныя праваслаўныя святы пачнуцца як заўсёды 25 снежня па старому стылю, а 7 студзеня па новаму стылю.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Спадарству Анастасіі і Канстанціну Майсеем словы шчырага спакування з прычыны напатакшага Іх гора — смерці Маці і Цешчы — выказваюць кіраўніцтва Музея і асяродка беларускай культуры і прайленне Ададзела БГКТ у Гайнаўцы.

Інтэграцыя ў Беластоку

*Rośnie wspaniałe drzewo krainy,
A jedna gatunek — Białorusini.*

Віктар ШВЕД

10 лістапада 2004 года ў святліцы Комплексу інтэграцыйных школ н-р 1 у Беластоку ў рамках дзейнасці Калектыву прамой школы і рэгіянальнай адукацыі, адбылася сустрэча прысвечана гісторыі, традыцыі і культуры беларускай нацыянальнай меншасці на Падляшшы.

Нашымі гасцямі былі паэт Віктар Швед і народная дзяўчка Валянціна Адамская.

Моладзь з этнаграфічнага гуртка падрыхтавала мантаж паэзіі Віктара Шведа. Вершы дэкламаваліся па польскай і бела-

рускай мовах. Фонам была выстаўка старых фатаграфій прадстаўляючых штодзённае жыццё беларускага насельніцтва ў II Рэчы Паспалітай.

Нашы госці расказалі аб сваёй малодсці. Віктар Швед свой расказ праілюстраваў цікавымі вершамі.

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

з р к а

Д Л Я Д З Я Ц Е Й І М О Л А Д З І

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

IV „ц” клас Пачатковай школы н-р 3 у Бельску-Падляшскім

Вершы Віктара Шведа

Каляды ў вёсцы і горадзе

Калядны сон

Нашы Калядныя Святы
Прывеслі мне сон багаты.
Мне прысніўся век мой ранні —
Слаўнае калядаванне.

За сталом дзяцей грамадка,
Мы развучваем калядкі.
Са звяздою, на змярканні,
Пачалі калядаванне.

Пад акенцамі хацінак
Божага ўслаўляем Сына.
Не пужае нас мароз —
Нарадзіўся нам Хрыстос!

Я, здалося, толькі ўчора
Апынуўся ў вёсцы Мора.
А, на жаль, лічы назад —
Год мінула семдзясят.

Стала на душы маркотна,
Час мінае беззваротна...
Азвалася доня Натка:
— Татка, будзем спяваць калядкі!

Каляды — улюбёныя святы дзяцей. Як адсвяткуе іх Ева Карнілюк з Бельска-Падляскага?

Першую частку Калядаў дзяўчынка правядзе ў вёсцы, другую — у горадзе. На Куццю разам з братамі Даркам і Юркам ды мамай і татам паедуць у вёску Ляўкі. У Ляўках жывуць бабуля Анастасія і дзед Сцяпан Калужынскія. Бабуля з дзядулем выглядаюць сваіх гарадскіх унукаў, як першай зоркі на небе!

— Пад наш прыезд дзед аздабляе ёлку, — кажа Ева. — Бабуля прыбірае дом, завіхаецца ў кухню. Цэлы дзень варыць і смажыць, бо на стала павінна быць дванаццаць посных страў.

Пасля прыйдзе Святы Мікалай з падаркамі. Ева напісала яму ліст. Марыць пра ігру-ўкладанку „Скраблі” і сабачку-найду.

— Хочаш атрымаць жывога сабаку з прытулка для жывёл?

— Не, — смяецца чацвёрта-класніца, — сабака-найда гэта та-

кая цацка. Але яе трэба карміць і апекавацца.

— А ці не хочаш апекавацца жывым сабачкам?

— У мяне ёсць сапраўдны сабака „Азор”, — чую ў адказ.

Пасля гасцявання ў Ляўках сям’я вернецца дадому ў Бельск. На другі дзень Калядаў Ева разам з сяброўкай Наталляй пойдуча калядаваць па Бельску.

— А якія калядкі развучаеце?
— „Новая радасць стала” і „Гэн, высока ў сінім небе”!

Ужо трэці год як сяброўкі разам калядуюць, летась зарабілі па 60 злотых.

Сёння „Зорка” ў гасцях у IV „ц” класе ў бельскай „тройцы”. Клас надзвычай жывы і вясёлы. Дзеці прыгожа спяваюць. Ужо на прывітанне праспявалі яны мне „Дробны дожджык” — песню з першага музычнага альбома гурту „Журавінкі” (за акном акурат імжыў дробны дожджык).

Пасля выступіў квартэт у саставе Арак Тамчук, Шыман Базылюк, Якуб Вянцкоўскі і Давід Грыгарук. Хлопцы заспявалі „Песню пра маму” і, як адзначылі мы з настаўнікам Яраславам Падольцам, расце новая змена нашым „Васілёчкам”. Нават калі мы рабілі фотаздымак, хлопцы, каб было іх відаць, як і спевакі з „Васілёчкаў”, падставілі сабе крэслы і такім чынам сталі вышэйшымі на галаву за дзяўчат!

У класе аж адзінаццаць вучняў удзельнічалі ў конкурсе „Роднае слова”. Ева Кірылюк і Арак Тамчук памяталі свае вершы і яшчэ прадэкламавалі іх.

І хоць сустрэліся мы на апошнім уроку — дзеці не хацелі адпусціць мяне з класа. Мы гутарылі пра „Зорку”, бо наша старонка таксама нагадвае Каляды. Дзеці прымалі ўдзел у конкурсах і выйгралі ўзнагароды!

ЗОРКА

Час рыцараў

Шалік на шчасце

У апошнія гады вярнулася мода на рыцарскія турніры. Яны вельмі каларытна ўпісаны ў час Сярэднявечча. Можна сказаць — папулярны від тадышняга спорту.

Два першыя гады новапасвечаны рыцар едзіў на ўсе турніры. Бой, які здзяйсняў ён з сапернікамі, меў даказаць яго адвагу і сілу. Наш ваяр меў спонсара, якім звычайна быў сеніёр. Згодна прынцыпам, рыцар змагаўся пад яго гербам.

Дзень-два да турніру рыцарскія дружныны расстаўлялі аграмадныя абозы вакол поля змагання. Тут жа зразу таўпілася цікаўная публіка. Рыцары назначалі сваю тэрыторыю гербамі. Пры нагодзе можна было вывучаць гісторыю родаў. Кожны герб змяшчае ў сабе легенду, часта вельмі старую і папучальную.

Пяць хвілін да турніру ўсе лавы і месцы сярод публікі былі заняты. Старэйшыя рыцары, у кампаніі дам, назіралі за маладымі. Іншыя ціснуліся пад поле бою, каб падбадзёрваць змагаючых і не прапусціць ніводнага дэталя змагання.

Калі на полі бою з’яўляліся маладыя рыцары, за імі назіралі згаданыя ўжо дамы ды выбіралі іх у рады сваіх паклоннікаў. Дарылі ім шалікі, завушніцы, медалікі. Абдараваныя ваяры вешалі дары на шлем, верыўшы, што яны прынясуць шчасце.

Мабыць, рыцарскі турнір наладзяць у будучыні ў Бельску-Падляшскім. Гэтую ідэю ажыццяўляе Беларускае гістарычнае таварыства ў Беластоку. **ЗОРКА**

Польска-беларуская крыжаванка № 52

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

▶		▼			Krok	▶			▼
Jaguar	Zastrzyk			Niania	Kudłacz	▼		Kora	Kielbaska
	Krowa				Księga			Srebro	
Komkurs	▶			▼				▶	▶
▶								▶	▶
Kalendarz		Nil	▶				Era	▶	
Folia		Czoło							
▶		▼					▶	▶	▶
Oko	▶					Ar	▶		▶
Żaba									
▶				Pragnienie	▶				

Адказ на крыжаванку н-р 45: Сіла, маг, забава, сарока, ар, Алтай, сяло, тварог. Масла, набат, гара, смак, аса, лён, яр, ало, парог.

Узнагароды — аўтаручкі — выйгралі: **Паўліна Чэпель** з Барысаўкі, **Іаанна Леанеўская** з Міклашэва, **Аня Савіцкая** са Свінароў, **Юліта Скепка** і **Якуб Суходола** з Нараўкі, **Тамаш Скепка** з Гайнаўкі, **Пятрусь Герасімяк** з Дубін, **Арак Галёнка** з Пасечнік-Вялікіх, **Юліта Кананюк** з Нарвы, **Паўліна Скепка** з белгімназіі ў Гайнаўцы, **Аня Селеванюк** з Бельска-Падляшскага, **Юстына Тэсюк** і **Раксана Казлоўская** з Новага Корніна. Віншуем! Узнагароды можна ўзяць у „Ніве” або чакаць на іх у сваёй школе.

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Вучні Пачатковай школы ў Гарадку

Званочак Рапунцэль

Ты, напэўна, ведаеш, што на Беларусі былі такія самыя рыцары і чароўныя дамы, замкі і палацы, вялікія гарады і вясёлыя кірмашы, як і па ўсёй Еўропе. А які ж кірмаш без артыстаў і музыкаў! Прыязджалі вандроўныя актёры да нас адуюсь, паказвалі свае прадстаўленні на гарадскіх пляцах, у багатых палацах...

Запрашаў вандроўныя тэатры і пан, які жыў у палацы, што стаяў за тым лесам. Ад палаца нічога не засталася, адны камяні падмурка. Не засталася і памяці пра пана. Акрамя адной гісторыі... Якраз пра тое, як пад’ехаў аднойчы да варотаў замка дзіўны вазок, і дзіўна апранутыя

людзі папрасілі прытулку. Былі гэта вандроўныя актёры. Яны гатовыя былі паказаць пану і панскім гасцям самыя цудоўныя гісторыі — вясёлыя і страшныя, пра няшчаснае каханне і пра хітры падман, пра караля і рыцара, скапагнага доктара і хітрага купца, злога разбойніка і добрага анёла. Сярод артыстаў вылучалася дзяўчына, якая іграла галоўных гераінь, якія або паміралі ад кахання, або шчасліва выходзілі замуж. Але пра што б ні расказвала прадстаўленне, глядачы сачылі вачыма толькі за гэтай дзяўчынай, і кожнае слова з яе вуснаў адгукалася ў сэрцах. Ці была яна сапраўды незвычайнай прыгажуняй? Не ведаю, можа быць, і не. Прываблівала маладая актрыса сэрцы сваёй юнай веселасцю, дабрынёй, што свяцілася ў вялікіх блакітных вачах, і гарэзнасцю, якая прымушала тыя вочы ззяць, як сонечныя прамяні ў ручаіне. І нават калі дзяўчына не была на сцэне, усё роўна было чуваць яе прысутнасць — яна або нешта расказвала, або спявала ці проста наігрывала на лютні — старажытным інструменце, чые струны гу-

Маё ўлюбёнае месца

Ёсць на свеце такое месца, дзе забываюся аб усіх сваіх клопатах. Каб туды патрапіць, трэба прыехаць у Нараўку. Недалёка маёй хаты ёсць дарожка каля сасновага лесу. Трэба ёю ісці аж да вялікіх камянёў, якія сваім выглядам напамінаюць крэслы. Ля іх расце скрыўленае дрэва. У гэтым месцы трэба павярнуць налева і ісці далей. На гэтым магічным месцы растуць кветкі, а птушкі спяваюць найпрыгажэйшыя ў свеце песні. Павебра там такое чыстае, як нідзе на зямлі. Сонейка свеціць, а месяц адкрывае начныя вандроўкі звяроў. Каб туды дастацца, трэба жыць у згодзе і з людзьмі, і з натурай.

Наталля ВЯРЫЦКАЯ, Нараўка

чэлі гэтак пяшчотна і таямніча. А як прыгожа танчыла дзяўчына! Маладую Агнешку любілі ўсе актёры, асабліва смешны Марцэл, чарнявы і спрытны, як яшчарка, які іграў ролі блазнаў у сваім стракатым касцюме і рагатай шапачцы са званочкамі. Але Марцэл насмельваўся толькі паглядаць адданымі вачыма на сваю даму і смяшыць яе досціпамі ды жартамі.

Затое пан не лічыў патрэбным далікатнічаць. Вясёлая Агнешка спадабалася яму, і вось ужо лёгкай перадае юнай актрысе загад: пасля прадстаўлення, як сцямнее, прыйсці ў верхні пакой кутняй вежы, дзе ў пана мелася адмыслова адпачывальня з сінняй столлю, распісанай залатымі зорамі.

Многа прыгонных дзяўчат і гэтых жа выпадковых госцяў, як Агнешка, хто з пакорлівасцю, хто са скрухай прыходзілі пад тое намалёванае неба.

Але Агнешка не хацела глядзець на залатыя зоры, калі над яе галавой ззялі сапраўдныя, запаленыя самім Госпадам.

Ды не паслухацца пана было немагчыма. Удалося толькі адцягнуць прыкры візіт да апошняга дня гасцявання ў замку.

(працяг будзе)

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Дэкламатарка з Храбалоў

„Бязмежжа” ў Белавежы

Перш за ўсё смех — гэта падмацунак для беларускай нацыі і літаратуры. Гэтак было зусім не смехам-жартам вырашана на апошнім „Бязмежжа” — сустрэчы маладых літаратараў і крытыкаў з беларускай „правінцыі” на апошняй чарговай сустрэчы, якая праводзілася 18 і 19 снежня 2004 г., у гэты раз не ў Гайнаўцы, а ў Белавежы. Да таго семінара адбываўся ў Доме сацыяльнай апекі (у адноўленым і разбудаваным пасля пажару „Ракітніку” знайшліся таксама гасцінныя пакоі ды канферэнц-зала, дзе звычайна адбываюцца мерапрыемствы для жыхароў). Як заўважыў Яўген Вапа, мабыць і невыпадкова апынуліся мы сярод герояў не літаратурных, але якіх лёсы пераплятаюцца з лёсамі герояў, напрыклад, прысутных аўтараў — Міхася Андрасюка, аўтара „Мясцовай гравітацыі” ці Міры Лукшы — аўтаркі „Бабскіх гісторый”. Міхась Андрасюк, часты ўдзельнік „Бязмежжа”, прадставіўся перад калегамі як аўтар ужо пасталеўшы, шкада, што яшчэ замала знаёмы чытачам з Рэспублікі, варты добрага крытычнага слова не толькі ў беларускім абароце. Сам ён чалавек неардынарны, падобна як Андрэй Хадановіч, член дэлегацыі правінцыялаў з Рэспублікі Беларусь, малады знакаміты аўтар „на ўсе рукі” — крытык, паэт, перакладчык, пясняр, якога прэзентацыя, дасканалая падрыхтаваная, была пералікам усіх ягоных талентаў і ведаў. Асабліва падабаліся ягоныя пераапрацоўкі найбольш вядомых твораў беларускай літаратуры (не пабаяўся класікі!), якія патрабуюць ад слухача пэўнай інтэлектуальнай натуры і вялікага пачуцця гумару. Як зазначыў Хадановіч, беларуская літаратура выскачыла з акапаў, займае раней недаступныя нішы, гучыць і слухаецца маладым пакаленнем. Трэцім аўтарскім выступленнем быў двухголас „літаратурнай каралеўскай пары” — Надзеі Артымовіч і Ежы Плютовіча, беларускаму чытачу вядомага і з ніўскіх старонак, аднаго з найбольш паважаных у Польшчы паэтаў, чый голас непаўторны і адгадоў моцны. Абое яны родам з Бельска-Падляскага, і адзвоньваецца ім той Бельск у вершах, калі нават не сказана імя гэтага старажытнага горада. Вельмі чыста пра-

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Удзельнікі семінара на месцы забойства Язэпа Булак-Балаховіча

гучалі вершы маўклівай найчасцей паэтэсы, вельмі вядомыя, а Ежы прачытаў свае новыя творы з новага зборніка „Забытая вайна. Жнівень. Калыханка”. Выказаў сваё зацікаўленне выданнем гэтага тома, які, несумненна, будзе літаратурнай і чытацкай падзеяй, Багдан Дудко, сябра „Бязмежжа”, выдавец літаратурна-мастацкага беластоцкага часопіса „Карткі”, з агульнапольскім абсягам, які ахвотна падтрымлівае беларускіх аўтараў, друкуе на сваіх старонках і выдае іх кнігі. Дарэчы, кожны з сяброў „Бязмежжа”, ці то аўтар, ці крытык, маюць дачынен-

не да выдавецкай і распаўсюджвальніцкай працы. Гэта і Міхась Скобла, паэт, адзін з рэдактараў часопіса „Дзеяслоў”, намеснік старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў, складальнік м.інш. кніг з „Беларускага кнігазбору”, анталогій — на сустрэчу прывёз прыгожы і багаты зборнік „Краса і сіла”, беларускую лірыку XX стагоддзя (там апынуліся і нашы, беластоцкія, „белавежскія” аўтары, м.інш. Віктар Швед, Надзея Артымовіч, Міра Лукша, Ян Чыквін) ды Барыс Пятровіч, намеснік старшыні СПБ, прэзаік, галоўны рэдактар „Дзеяслова”. Прадста-

Каралеўская літаратурная пара Беластоцчыны: Надзея Артымовіч і Ежы Плютовіч

віў ён нялёгкую сітуацыю з выданнем гэтага, аднаго з незалежных часопісаў, ды практычна амаль бязвыхадную справу з Саюзам беларускіх пісьменнікаў, амаль абабранага з усяе маёмасці (засталася пры ім 38 м² з уласнага Дому літаратара, прысабечанага Адміністрацыяй прэзідэнта; пра гэта прачытаем больш у наступных нумарах „Нівы”). Сітуацыю ў Беларусі паказаў таксама фільм Віктара Корзуна і Касі Камоцкай (прадзюсерка гэтага фільма, журналістка, нам вядомая найбольш як спявачка). Фільм „Васіль Быкаў”, як спачатку зазначылі, папраўдзе не аб самім Васілю Быкаву. Прэзентаваўся ён ужо ў Польшчы, у Беларусі не быў і праўдападобна не будзе паказвацца па вядомых прычынах. Карціна паказвае шэсце беларускага народа за труной народнага пісьменніка. Сярод тлумаў зрэдку можна ўбачыць знаёмага, вядомы твар. Толькі твары і кветкі. І голас паэта з інтэрв’ю з Быкавым, запісанага В. Корзунам. Фільм, хоць пра падзею сумную, трагічную, і словы ў ім гучаць быкаўскія горкія, усе ж дадае аптымізму. Нясе ён станоўчую энергію. Выклікаў ён на „Бязмежжа” бурлівую дыскусію, паводку эмоцый, разважанні пра шырэньшы палітычны кантэкст, параўнанні з украінскім народам. Паказ яго ў Беларусі, мабыць, мог бы быць нейкім катарсісам, і даў бы нагоду для разваг і гарачых спрэчак. Словы Быкава, якія гучаць у фільме — пра самае важнае. І выклікаць мог бы фільм адказы на пытанне, напрыклад, ці беларусы самі могуць арганізавацца. Не паказаны былі ў фільме моманты развітання з паэтам у Доме літаратара (да якога мелі найбольшае дачыненне прысутныя на „Бязмежжа” М. Скобла і Б. Пятровіч, якія асабіста афармлялі справы паховін, м.інш. прывозілі труну), з бел-чырвона-белым сцягам, са словамі развітання, калі сэрца разрывалася і людзі плакалі. Але, мабыць, той быццам бы сціплы сюжэт мае наймацнейшае поле ўздзейвання на глядача і слухача.

Словы крыжваліся — гэтак як у перамове Артымовіч з Плютовічам. Словы „пра самае важнае”, і словы лёгкія, якія трапляюць да чытача. Мы рады, што здарова ўкладуцца ў смехатворна-нацыянальнае і нашы свежыя словы з „Ракам у Еўропу” ды „тутэйшай” „Мясцовай гравітацыі”.

Міра Лукша

Аб падарожжы ў мінулае

Кажаш, што выхінуўся ты з паўсну, быццам пераскочыў роў поўны ценяў. Раптам за акном у адзін момант заспявалі ўсе птушкі. Ты сягнуў па гадзіннік, даходзіла трэцяя, прадбачваўся сонечны, летні ранак. Ты запрагнуў прадужыць свой палёт на хвалі небыту, але прывяла цябе да явы свядомасць няўхільнасці, цвёрдай неабходнасці.

Ты апусціў свае босыя ступакі на халодныя дошкі падлогі і пачуў, як б’е сэрца дому, каб праз хвіліну зразумець, што гэта звычайна капае вада з крана ў кухні.

Вось — часапрастора, вось — дом з яго сценамі і прадметамі, вось — куточак са змрочнай іконай, вось — пісьмовы стол, за якім ты слепацеў над чыстым лістом паперы, каб запісаць хоць бы адзін знак. Вось — паліцы з кнігамі, вось — вялікае люстра ў калідоры, з глыбі якога вызірнуў твар такі чужы, хаця ён — твой. Вось — усходы, што вядуць на гарышча, вось — боль ад страты.

Вось — сцэжка, што вядзе ў глыб саду, вось — студня, вось — цурбэлак для пален з убітай у яго сякерай, вось — вялікае неба, вось — плот з вострымі частаколінамі, вось — бязлюдная вуліца, яна хутчэй — вулічка.

Ты запланаваў ад’езд як скок у спеласць, а цяпер асаджае цябе думка,

што гэта — уцёкі. Запанаваў ты палёт на свабоду, к чужым людзям, неведомым гарадам, як рассячэнне павуціння, што вяжа, адымае дых.

І ты перакрунуў ключ у дзвярах на захапляючае звонку і засунуў яго пад палавік. А потым праз дзіру ў плоце ўвайшоў у глыб тэрыторыі, дзе гарэлі фіялетавым вогнікам буйныя крапівы, калыхаліся срэбныя асаты; мінаў падмуркі, ацалелыя ад выгарэлых у час апошняй вайны дамах, абышоў куксу коміна, што тырчала пад неба ў друзе малачарні. Вось — пад белым воблакам блакітная царкоўка; вось — прысада, што вядзе на чыгуначны вакзал. Вось — апошняя папяроста, калі ў клубах пары над’ехаў цягнік. Яшчэ толькі кароценькае „бывай” алкаголіку Пецю, што, увесы ў дрыжыках, выйшаў на перон, каб развітацца з рэдкімі ў гэтую пару сутак падарожнымі.

А я прамаўляю вучона, што нельга жыць успамінамі, што ніхто за цябе не выбярэ спосабу экзістэнцыі, што заўжды ты выбіраеш сам, хоць хацеў бы знайсці казла адпушчэння, каб на яго ўзваліць адказнасць, што трэба было б урэшце прагнуцца ад сну.

А ты згодны, што існуюць дзве дарогі выбару: сцерагчы ўсёй цаной месца, дзе правёў ты маленства, каб яго ацаліць ад забыцця, альбо паддацца імкненню да сучаснага свету, якога існасць — змены, няўпэўненасць. А я пагаджаюся на тваю ўяву нашага быту, у якой сёння адно толькі вузенькая лінія, якую ў сапраўднасці і не ўлавіць, паміж мінулым і будучым жыццём.

Вось тады той выснены міф ад’езду таксама патрэбны, каб пражыць жыццё.

Ежы Плютовіч

Пісьмы дзядзькі Андрэя

У мінулыя часы ў свет ішло шмат пісьмаў: пісалі мужыкі цару, пісалі шляхцічы адны адным, пісалі князі сваім каралям і ханам. Лісты прыносілі нейкі адказ, часам яны гінулі на сцежках, не дайшоўшы да адрасата.

Пісьмам дзядзькі Андрэя, можна сказаць, больш пашанцавала. З Падляшскай зямлі, дакладней з „Дзікага Захаду” Арлянскай гміны, з Пашкоўшчыны, ішлі яны ў свет — у Варшаву, Беласток ды Бельск — незвычайныя просьбы ад грамадзяніна Андрэя Грайко.

З дзядзькам Андрэем у жнівеньскі дзень сустракаліся ўдзельнікі праекта „Беларускія маладзёвыя станіцы” ў яго ўладаннях на калёніі Пашкоўшчыны. Трапіць маладым людзям на хутар не было лёгка — давлялася пытацца пра яго сядзібу не толькі ў Пашкоўшчыне, але і ў суседніх Тапчыкалах. Людзі з усмешкай паказвалі нам дарогу.

І не дзіўна — чалавек ён ужо амаль васьмідзесяцігадовы, але неспатыканае радасці жыцця. Жыве на сваёй сядзібе — на якой пасяліўся з бацькамі яшчэ ў трыццатыя гады — ужо толькі з жонкай Аннай. Гаспадарка яшчэ прыносіць карысць сужонству, але сіл ужо не хапае, каб абрабіць усю зямлю. Затое не чуюм ад дзядзькі нараканняў, старэчых лямантаў, мабыць, у некаторых выпадках цела старэецца хутчэй за душу.

Празгю спадар Андрэй Грайко на пашкоўскім хутары ўсё жыццё. Спачатку хадзіў у „пайшэхную школу” ў сваёй роднай вёсцы, пасля пайшоў вучыцца ў Орлю. Адукацыю скончыў на шостым класе ў 1941 годзе, ужо савецкай беларускамоўнай школы; як і многім іншым далейшай навучы перашкодзіла вайна і цяжкія пасляваенныя часы.

Сямідзесятыя гады — вядзецца электрыфікацыя падбэльскіх вёсак. На жаль, гэтае дасягненне эпохі абмінула гаспадаркі Грайко, Баршчэўскага і Куліка — пашкоўскіх каля-

Віктар Швед і Андрэй Грайко, 1939 г.

ністаў. Не памагалі просьбы, хадайніцтва ў Бельск, пасля і ў Беласток. Надзея аставалася толькі ў Варшаве. Дык што зрабіць чалавеку, каб яго там паслухалі гэтыя адукаваныя пань, калі нямашака там ніякіх знаёмых? Пісаць прашэнне? — і так не прачытаюць, бо і колькі такіх ідзе туды з усёй Польшчы? Але дзядзька Андрэй прысеў і напісаў:

*Paszkowszczyzna, data
Komitet Centralny
Polskiej Zjednoczonej
Partii Robotniczej
Dobrze ludziom się powodzi teraz na tym świecie.
Gdzie nie zajdziesz — wszędzie światło,
Mnie jakby coś gniecie.
Dawno planowali, zrobić obiecali,
Ale jakby kto przeklinał żeb nie doczekali.*

Просіш, просіш — можа дачакаешся, ну, але, вядома, з уладаю — як і з дурным — угаварыцца нека трэба (бо і хто штось зробіць без карысці!):

*I pół litra bym postawił, szczerze bym ugościł,
Kielbasy palcem upychanej zakąsić bym prosił.
Gdyby wiedzieć gdzie i komu, to prezencik damy,
Bo my światło elektryczne to bardzo pragniemy.*

*I cielaka czy też byczka, co to roczek mija,
My jesteśmy tego zdania, żeby za to sprzyjać.*
Калі ўжо добра вылажыш сваю справу, прасі:

*O, Komitet Centralny, a może Edward Gierka,
Wszystko wyrównamy, toż nie za cukierek.
Zróbcie nam to światło, wszystko wyrównamy,
Bo jest nas we trzech gospodarzy, wszyscy my*

złdamy!

Запісаў, суседзі падпісаліся, загарнулі ў канверт — адправіць і чакаць толькі астаецца.

Пра наступнае сказаў нам спадар Грайко:

— То прошло две ныёделі і прыходзіць адповедзь: „Pismo pana odesłali do Białegostoku, do Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa, skąd oczekiwać odpowiedzi”. Ну і не прошло две ныёделі і з Белостоку тожэ прысылаюць, шчо значыць з браку чого, там з якой вады, але значыць прыедут і будуць робіты.

Прыехалі, зрабілі. Лямпкі загарэлі ўжо па ўсёй Пашкоўшчыне.

Нечаканы вынік пісьма пацвярджае, што гэтакі спосаб аднак не найдурнейшы. Значыць — нават і, як здавалася, непатрэбныя таленты ў жыцці памагаюць. Ну і таму ідуць і наступныя пісьмы: у вайсковую часць, каб сын-жаўнер у жнівах бацькам дапамог:

*Aby prace moje nie poszły na marne i straty,
więc odpuścić syna na żniwa do chaty!
Uratować sprawę, dla mnie rzecz jedyna,
gdy na miesiąc sierpień mieć na pomoc syna.
Więc proszę dowódcy taką ulgę użyć, a potem
ten miesiąc czasu tę służbę przedłużyć.*

*A dla Polski-matki też nie będzie żalu, gdy
na żniwa u ojca będzie syn przy pracy w polu.
Jeszcze raz dowódcy będę szczerze prosić,
abym mógł ja z synem swoje plony zwozić.*

А вось за дарогу, каб жыхарам Тапчыкалаў пад самую хату пралажылі, заступаўся такі верш:

*Rejon Dróg Publicznych, urząd wielce drogi,
Zwrócić nam uwagę na kilometr drogi!
Wziąć żeż pod uwagę sytuację naszą bliżej,
Podnieść ten kawałek drogi, podnieść trochę wyżej.
Gdzie najbliżej do asfaltu, chociaż w jedną stronę,
Byśmy mieli z tym wyjazdem pełną już obronę.
A najbliżej do asfaltu to w kierunku szkoły,
Aby każdy z nas i do nas jechał już wesoły.*

разбой па дрэве... Але галоўная слава Гарадка — сям’я айца Мікалая — святара мясцовага праваслаўнага храма. Бо менавіта ў яго хаце нарадзіліся і выраслі тыя самыя „Прымакі”, якія вядомыя не толькі ў Польшчы, але і за яе межамі. Айцец Мікалай лічыць, што праз народную песню можна захаваць культуру: «Пакуль дзеці спяваюць — наша культура жыве». У 2003 г. ансамбль „Прымакі” пад кіраўніцтвам Юрыя Астапчука быў узнагароджаны Ганаровай граматай Савета Міністраў РБ за значны ўклад у справу захавання і развіцця беларускай культуры. А, як заўважыў старшыня ГП БГКТ Ян Сігчэўскі, Юрка Астапчук стаў магантам беларускай песні, хоць памятаем яго першыя выступленні на фестывалях беларускай песні як хлопчыка.

Рэдактар Алена Антанішына, па нацыянальнасці руская, захопленая беларускай культурай. Вельмі перажывала і пры пастаноўцы фільма, і хвалювалася, гледзячы на рэакцыю на яго і герояў, і гледачоў:

— Ёсць сапраўдная культура і са-

Вось такім чынам і высветлілася, што ў Андрэя Грайко паэтычны талент, што ўмее ён яго яшчэ і нека практычна выкарыстаць. Ну, а калі вёска пабачыць, што ён такі ўмелы, тады і да таго прывыкне і дачэніць.

— А то як мітрополіта Саву встрычаты, як прэджыв для мэнэ настаятель, ну і я так уложыв, і попуску. Так удалося.

He есть нам сегодня только почетно встречать Савву владыка, // Но сегодня ест нам слава, што приехал владыка Савва — так пачынаўся верш, якім вітаў дзядзька Андрэй мітрапаліта Варшаўскага і ўсяе Польшчы ў арлянскай царкве.

— Ну і владыка кажэ: „Кто это вам так написал?” А батюшка ззяду кажэ: „Это наш поэт!” Я кажу, што сам я сёе напісав. Но і владыка мне абразек дав, но і так пытаецца: „Кто это так написал?” Я говору: „А то я сам!”

Не кожны, вядома, змог бы напісаць такое прывітанне, бо і не кожны нараджаецца паэтам. У такое верыць сам спадар Грайко:

— Но то я ж кажу, шчо то все поэты, но то вуоны маюць такое одуродзэння натхненне поэтыцке. То як то кажут, то дар Божы. То іначэй не — то выражаецца такі.

І шкада, што ў жыцці дзядзьку Андрэю не пашанцавала так, як ягонаму дваюрадному брату — Віктару Шведу. Ну, каб вучыцца пашкоўцу далей... Бо, як сам наш паэт кажа:

— Важнэ, шчо упражнятса в науке. Посьле вуойны Віктор пуойшов в науки, то тожэ важнэ, шчо упражнятса в науке целэ жыцце, но то тогды поэтыцке тые утворы розвіваютса.

Некаторыя можа і скажучь, што дзядзька — лапатун, што лепш заняўся б проста гаспадаркай, а не траціў час на такія вершыкі. Але адказаць такім можна, што гэта не толькі вялікая дапамога ў жыцці (толькі не ведаю ці еўрасаюзныя ўстановы сёння чытаюць такія пісьмы...), але і даюць задавальненне самому паэту, ягоным патрэбам.

Культасветработнік

Гарадок і „Прымакі” ў кіно

Уладзіслаў Новікаў, прадзюсер дыскаў „Прымакоў” і іх прамоцыі — бізнесмен у гадах маладых „прымакоў”. Ён жа і пастараўся сфінансаваць саракахвілінны фільм пра гарадоцкіх „Прымакоў”. Аўтарам ідэі былі Алена Антанішына і Улад Новікаў, сцэнарыі склаў і ставіў фільм рэжысёр Уладзімір Бокун, здымаў — Максім Куроўскі. Прыехала была на здымкі група пад „Дні Гарадка”, калі па мястэчку і над вадасховішчам хадзілі развясёлыя жыхары ўсяе гміны і госці свята, дык не дзіў, што і на прэзентацыю сышлося столькі народу, што не змясціўся ў абшырнай кіназале дома культуры імя Кастуся Каліноўскага — Гміннага асяродка культуры. Сярод шануюных гасцей — м.інш. пасла РБ у Польшчы Паўла Латушкі, прадстаўнікоў консульства РБ у Беластоку, адміністрацыйных і самаўрадавых улад, культуры, сяброўскай дэлегацыі БГКТ, якая заўсёды падтрымлівае нашых знакамітых сама-

дзеянікаў, былі і такія ганаровыя госці, як найстарэйшая ў зале, адна з гераінь фільма, больш як дзевяностагадовая Надзея Дудзік, якая з цяжасцямі дабралася з палачкай па абледзянелых вуліцах Гарадка ў дом культуры. Ёй і дасталіся вялікія апладысменты, за важныя добрыя словы ды цудоўнае выступленне на найпрыгажэйшых здымках, у народным адзенні, якое вышыла сваімі спрацаванымі старымі рукамі.

— Ці ведаеце, дзе знаходзіцца сталіца прымакоў? Даследчыку прымацкага жыцця, Віктару Манаеву, пашчасціла знайсці гэтае месца. *Грудак*, Гарадок, як яго называюць тутэйшыя, знаходзіцца амаль на мяжы з Беларуссю, але ўжо на польскім баку, — тлумачыць рэжысёр беларускаму гледачу (паказвалі „Прымакоў” па дзвюх беларускіх тэлепраграмах). — Месца гэта адметнае. Што не хата — дык талент. Мясцовыя жыхары пагалоўна пішуць вершы, складаюць песні, займаюцца

праўднае каханне. Я баялася, што штосьці зробім не так, што не спадабаецца тым, каго мы за час работы пакахалі. Але калі Юрка выйшаў на сцэну і яго голас дрыжаў ад хвалявання, значыць — ён пазнаў сябе.

Пазналі сябе жыхары Гарадка ў імгненнях запісаных на стужцы — у парадзе на 506-годдзе Гарадка, на вуліцах, у царкве, пазналі свае краявіды, якія Максіму Куроўскаму ўдалося зняць вельмі прыгожа (вельмі гожа панарама Гарадка з царкоўнага купала). „Мой родны кут, як ты мне мілы...” — спявае Юрка, і дзе ён не быў, пры апошніх акордах, дзе б не выступаў, укленьчыць на роднай зямлі, а людзі плачуць. Вельмі хвалюючыя былі сцэны з капання бульбы і трапезы ў дзеда Міхала Троца, бацькі матушкі Валянціны, за сталом якога, расстаўленым на ўтравелым падворку, ужо няма каханай жонкі. „І я дзісь ад радасці плакала!” — прызналася Надзея Дудзік.

Вядома — першы фільм пра Гарадок, пра людзей, краявід і душу „браткі-беларуса”.

(мл)

Беларускі арнамент, як і арнаменты іншых народаў, фармаваўся ў часы сёвай даўніны, за паганствам...

<http://uzor.iatp.by>

Зіма ў самым разгары. Мароз малое на вокнах свае непаўторныя ўзоры. Гэтыя ўзоры можна назваць своеасаблівым арнаментам зімы. Без іх яна неяк зусім не адчуваецца. Тое ж самае тычыцца і сапраўдных арнаментаў, якія з цягам часу становяцца візіткамі альбо сімваламі таго ці іншага народа. І беларусы тут не выключэнне.

Беларускі арнамент, як і арнаменты іншых народаў, фармаваўся ў часы сёвай даўніны, за паганствам. Аб гэтым мы можам даведацца, калі зазірнем на сайт <http://uzor.iatp.by>, які так і называецца „Беларускі арнамент”.

Першая старонка выкананая ў выглядзе ружовай карты Беларусі, на якой адзін за адным з’яўляюцца фрагменты нашага арнаменту. Наверсе вялікімі літарамі месціцца назва сайта.

Клікнуўшы на карту, выходзім на галоўную старонку, якая адначасова ёсць так званай „Картай сайта”. Тут пералічаны ўсе рубрыкі і падрубрыкі „Беларускага арнаменту”. Варта адзначыць, што ўсё выяўленне складаецца толькі з трох колераў — чорнага (для друкаванага тэксту), белага і ружовага (для перадачы малюнкаў). Пазнаёмімся са зместам!

Спіс рубрык адкрывае „Гісторыя арнаменту”. Аб гэтым спосабе адлюстравання навакольнай рэчаіснасці гаворыцца наступнае: „Арнамент — самая распаўсюджаная форма з прасторавых мастацтваў, супраджае чалавецтва на ўсіх этапах яго культуры. Ён глыбока ўкаранёны ў быццё, штодзённа сустракаецца ў жыллі, у рэчах, у адзенні. І ў кожнага — ад вясковай старухі да сапраўднага члена Акадэміі мастацтваў — ёсць уласныя цвёрдыя крытэрыі яго выбару, прымянення і ацэнкі, свае „падабаецца” і „не падабаецца”, „ідзе” або „не ідзе”. Магчыма смела сказаць, што арнамент

— папулярнейшае з мастацтваў, усім дасціпнае, зразумелае без асаблівых тлумачэнняў”.

Наступная рубрыка больш навуковая. Тут падаюцца класіфікацыі арнаменту па самых разнастайных крытэрыях. Старонка невялікая па аб’ёме, але цікавая па змесце.

Вялікі артыкул пра структуры арнаменту месціць у сабе наступная аднайменная рубрыка. У тэксце распаўядаецца аб розных арнаментальных формах, якія ў нечым маюць нейкі матэматычны сэнс.

Найцікавейшай здаецца рубрыка „Звяз узораў”. Тут не толькі распаўядаецца пра арнамент, але і тлумачацца асобныя ягоныя элементы. Пазнаёміцца з гэтай рубрыкай будзе карысна, праўдападобна, усім, хто захоча „прачытаць”, напрыклад, што было „напісана” на БССРаўскім сцягу і маецца на цяперашнім афіцыйным сцягу Беларусі.

У рубрыцы „Зборы музеяў” паказаныя экспанаты трох музеяў — Музея ткацтва Паазер’я (Полацк), Навагрудскага краязнаўчага музея і Веткаўскага музея народнай творчасці.

Аб тым, як вырабляўся арнамент, тэхніцы ткацтва ў беларусаў з рэтраспектывай у стагоддзі распаўядаецца ў вялікім артыкуле, які знаходзіцца на старонцы „Тэхналогія вырабу”. Тут знойдзе карысную інфармацыю той, хто сам захоча вышыць узор беларускага арнаменту.

Сучаснасць дазваляе значна аблегчыць працу ткачысе. З дапамогай камп’ютэра кожны можа запраграмаваць пэўны малюнак і варыянты яго вышывання. Вельмі падрабязна аб гэтых нюансах гаворыцца ў рубрыцы „Арнамент і камп’ютэр”.

Заканчваецца сайт „Беларускі арнамент” як кожная навуковая ці навукова-папулярная кніга — спісам выкарыстанай літаратуры.

Уладзімір Лапцэвіч

У Беларусі біятлон пачаў развівацца ажно з 1961 года. Яго цэнтр — спорткомплекс Раўбічы...

Беларусь, беларусы...

„Бяжы хутчэй, страляй трапней!”

Так утрыравана можна акрэсліць сутнасць біятлона. Ён у Беларусі не проста від спорту, але адна з прырытэтных дзяржаўных дысцыплін. Дастаткова сказаць, што беларускую біятлонную федэрацыю цягам астатняга часу ачольваюць старшыні КДБ. Спярша яе кіраўніком быў Уладзімір Мацкевіч, потым Леанід Ерын. Апошні зусім нядаўна зышоў з пасады галоўнага спецслужбоўца, але кіраўніком біятлоннай гаспадаркі пакуль застаецца.

У Беларусі біятлон пачаў развівацца ажно з 1961 года. Яго цэнтр — спорткомплекс Раўбічы, пабудаваны пад Мінскам у 1974 годзе. У Раўбічах праходзілі многія буйныя міжнародныя спаборніцтвы. Прыкладам, не так даўно быў чэмпіянат Еўропы.

Апошнія дзесяцігоддзе моду ў біятлоне дыктуюць Нарвегія, Нямеччына, Францыя і Расія. Але час ад часу прадстаўнікі краінаў другога эшалона, сярод якіх і беларусы, робяць выклік прызнаным фаварытам і дабіваюцца пэўных важкіх поспехаў. Так нашы суайчыннікі былі чэмпіёнамі свету ў эстафетнай гонцы ў 1996 годзе (склад — Пётр Івашка, Аляксандр Папоў, Алег Рыжанкоў, Вадзім Сашурын). А беларускія біятланісткі (Ірына Какуева, Святлана Парамыгіна, Наталля Пермякова, Наталля Рыжанкова) выйгралі камандавую гонку на чэмпіянаце свету 1994 года. Ёсць у гісторыі і індывідуальныя дасягненні нашых майстроў. Яшчэ ў 1974 годзе чэмпіёнам свету стаў Юры Калмакоў. На зімовай алімпіядзе ў Альбэртвіль у Францыі ў 1992 годзе Яўген Рэдзькін перамог на дыстанцыі 20 км. Іншы прадстаўнік Беларусі Аляксандр Папоў (апошнія гады ён галоўны трэнер нашай нацыянальнай дружны) тады стаў срэбным прызёрам у эста-

феце. А на белай алімпіядзе 1994 года ў Лілехамеры (Нарвегія), дзе Беларусь выступала ўжо як суверэнная краіна, срэбра на дыстанцыі 7,5 км заваявала Святлана Парамыгіна (зараз яна пасяхова працуе журналісткай у газеце „Прессбол”).

Мінулы сезон выдаўся для беларусаў не сама ўдалым. З аднаго боку — агульнае першынство на чэмпіянаце кантынента (з тым, што ёсць істотнае „але” — на ім не выступала бальшыня мацнейшых біятланістаў), з іншага — неспраўджанасць асноўных надзей на куды прэстыжнейшым першынстве свету (там у нас была толькі бронза Кацярыны Івановай). Чарговы сезон нашы пачалі досыць сціпла. У складзе каманды адбылася толькі адна змена. Пасля двухгадовай допінгавай дыскваліфікацыі вярнуўся Вадзім Сашурын — вялікае пытанне ці здолее ён вярнуць былыя кандыцыі. На першых этапах менш важнага Кубка Еўропы і больш значнага Кубка Свету (у яго розыгрышы будзе ажно 9 этапаў) нашы біятланісты траплялі ў лепшым разе ў другую дзесятку. Першы лакальны поспех прыйшоў толькі ў Халменколене, калі дасведчаная Алена Зубрылава ў гонцы на 10 км трапіла на трэцюю прыступку п’едэстала. Чэмпіянат свету пройдзе ажно ў сакавіку і трэнеры не спяшаюцца выводзіць біятланістаў на пік формы.

Галоўная ж праблема айчыннага біятлона ў тым, што ў зборнай надзвычай мала сваіх выхаванцаў. З моцных можна згадаць хіба толькі Людмілу Ананьку з Навагрудка, ды і тая не на асноўных ролях. Лідэры ж апошніх гадоў „прывезены” ад суседзяў — Вольга Назарава, Кацярына Іванова, Уладзімір Драчоў з Расіі, Алена Зубрылава з Украіны. Застаецца чакаць калі ў класных біятланістаў вырасце свая моладзь.

Уладзімір Хільмановіч

Занатоўкі кантрабандыста

Навукоўца-гандляр

Толькі гультай на пачатку дзевяностых гадоў не з’ездзіў прадаць пару ганукаў ці бутэльку гарэлкі ў Польшчу і зарабіць за раз дзве, а то і пяць тагачасных беларускіх месячных заробкаў. Цягнікі на захад не маглі змясціць усіх ахвотных папоўніць свой сямейны бюджэт. Хто толькі не ціснуўся ў вузенькія дзверы польскага дызеля. Сціплыя хатнія гаспадыні і расфуфыраныя канторскія дамачкі, шустрыя студэнты і настырныя пенсіянеры, загарэлыя вяскоўцы і бледныя навукоўцы. Кожны марыў хоць трошкі зарабіць на свае сціплыя патрэбы. Жыццё было такое. А мажлівасці адкрываліся вялікія. Савецкі Саюз разваліўся, межы адкрылі. Воля.

Ладзік Нікановіч, нядаўні выпускнік гродзенскага гістарычнага факультэта і вельмі перспектывны малады навукоўца, глядзячы як яго калегі, што з’ездзілі за мяжу, могуць дазволіць узяць за абёдам лішнюю катлету, таксама захацеў хоць раз у жыцці наесціся чаго хоча і колькі хоча. Праўда, Нікановіч усімі сваімі вантробамі ненавідзеў гандлярства. Яму больш даспадобы было капац-

ца ў архівах. Але той час быў дзіўным. З’ездзіць з таварам за мяжу было не толькі прыбыткавай справай, не толькі данінай модзе, але і пэўным абавязкам. Прынамсі, так лічылі ў Гродне.

Выйсця не было. Ладзік распытаў вопытных кантрабандыстаў што лепш везці на беластоцкі рынак, пазычыў грошы, накупляў тавару і рушыў на захад у суцэльным патоку гродзенскіх гандляроў. Ад пачатку яму было ніякавата. Ужо на гродзенскім вакзале Ладзік зразумеў, што ўзяўся не за сваё. Усё тут было нязвыклым і незнаёмым. Калі ў агульнай мітусні і тузаніне выпадкова наступіўшы камусьці на нагу ці штурхануўшы плячом якую жанчыну, ён прасіў прабачэння, на яго глядзелі як на вар’ята. А як ён з’явіўся на беластоцкім рынку ў белакашудзі і адпрасаваных портках, мясцовыя кантрабандысты пачалі ставіцца да яго з павышанай падазронасцю і насяжаргай. Але кульмінацыяй яго гандлярскай дзейнасці стала размова з пакупнікамі. Ладзік ведаў колькі замежных моў. У тым ліку і польскую. Але загаварыў чамусьці па-англійску (пасля ён тлумачыў сябрам, майляў, за мяжой усе ве-

даюць англійскую мову і так прасцей будзе паразумецца з пакупнікамі). Гандляры беластоцкага рынку сталі рагатаць і круціць пальцамі ля скроні. Казалі, што будзе ў гэтага „ангельца” гандаль, як мокрае гарыць. Павязе, майляў, дахаты ўсё што прывёз. Ды якое было іх здзіўленне, калі пакупнікі пацягнуліся да Ладзіка. Ніхто не мог растлумачыць гэтага феномену. А ў Ладзіка тавар разыходзіўся як пясок скрозь пальцы. Дзіва было на ўвесь Беласток. А Ладзік быў шчаслівы. Яму так няёмка было стаць з ганучамі, а яшчэ больш сорамна гандляваць гарэлкай і цыгарэтамі, што аддаваў свой тавар не гандлюючыся. Колькі прапаноўвалі грошай, за столькі і прадаваў. Абы хутчэй з рук збыць.

Гандляры спярша не маглі ўцяміць, чаму да Ладзіка чарга, а да іх аніводнага пакупніка. Некаторыя пачалі рабіць высновы, што той зачараваў свой тавар у нейкай бабкі-шаптухі. Іншыя пачалі такое шанцаванне атаясамляць з валоданнем англійскай мовай. Найбольш практычныя пайшлі паглядзець на свае вочы, што там робіцца. І тут іх абурэнню не было межаў.

— Ты што кошты збіваеш!? — зараўлі яны ў адзін голас. — Зусім страху знесла? Не ведаеш, што цану трымаць трэба?

— А скуль мне ведаць вашыя цэны? — адказвае Ладзік і яшчэ хутчэй пачаў прадаваць, і яшчэ танней. Каб толькі закончыць ненавісны для яго занятак.

Гандляры паглядзелі, што дамовіцца з гэтым чалавекам у гальштук не мажліва, параліся паміж сабой і самі купілі ў Ладзіка ўсё што засталося. Паразбіралі тавар і пачалі прадаваць удвая даражэй. Чарга пакупнікоў таксама разышлася па ўсім рынку і пачаўся звычайны, як заўсёды, гандаль, на зразумелых усім, і палякам, і беларусам мовах. Аніякай англійшчыны, і аніякіх танных рэчаў. А Ладзік ледзьве не самлеў ад шчасця, што менш чым праз гадзіну гандлю ў яго не засталося аніводнай рэчы. Праўда, настрой трошкі сапсаваў той факт, што грошай за прададзены тавар было менш чым да яго закупкі. Нават не ўлічваючы расходаў на дарогу. Але Ладзік усё адно быў задаволены. Па-першае, яму ўдалося зрабіць нешта акрамя навукі. Па-другое, гэты ненавісны для яго занятак скончыўся хутчэй, чым ён сам меркаваў. А сама галоўнае — ён з’ездзіў на беластоцкі рынак і гандляваў там. Як усе гродзенцы. Цяпер было што расказаць і з гонарам сядзець у кожнай гродзенскай кампаніі.

Сымон НАЛЬШАНСКІ

Яднае нас Бацькаўшчына

Размова з Аленай МАКОЎСКАЙ, старшынёй Рады Міжнароднага грамадскага аб'яднання Згуртаванне беларусаў свету „Бацькаўшчына”.

— *З 1990 года вы дапамагаеце беларусам па-за межамі Радзімы. Найбольш вядомай дзялянкой вашай дзейнасці з'яўляецца арганізацыя з'ездаў беларусаў з усяго свету. Ці з'яўляюцца яны рухавіком, які накручвае ўсю апошнюю вашу дзейнасць?*

— Безумоўна з'езд беларусаў свету гэта наш вышэйшы кіруючы орган, які вызначае прыярытэтныя кірункі нашай дзейнасці на бліжэйшыя 4 гады. Адлюстроўвае ён працэсы, якія адбываюцца ў беларускай дыяспары. Паказвае праблемы, якія існуюць у момант правядзення з'езда. Аднак мы, як грамадская арганізацыя, не можам вырашаць гэтых праблем. Для іх рэалізацыі патрэбная дзяржаўная падтрымка.

— *Як рэалізуюцца пастановы прынятыя на Трэцім з'ездзе беларусаў свету?*

— На з'ездзе ў 2001 годзе было прынятых шэраг праграм распрацаваных для выкарыстання дзяржаўнымі органамі. Прапанавалася, між іншым, стварэнне асобнага камітэта пры Савеце міністраў РБ для супрацоўніцтва з беларускай дыяспарай, але такі камітэт не ўзнік. Няма ні дзяржаўнага закону, ні дзяржаўнай праграмы, якія тычыліся б беларускай дыяспары. Да рабочай групы, якая мела б стварыць такую праграму, заангажавана была ў 2002 годзе „Бацькаўшчына”, але працы былі спынены. Адзіная праграма „Беларусы ў свеце” прынятая ў 1993 годзе Акадэміяй навук Беларусі ўжо ўстарэла. Рэкамендавалі мы стварыць пры амбасадах і консульствах аддзелы юрыдычнай дапамогі. Аднак казалі нам, што пасольствы выконваюць ужо гэтую функцыю. Прапанавалі мы, каб асобы са статусам беларус замежжа, якія будуць прыязджаць

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

на Радзіму, не плацілі за візы, рэгістрацыю і медыцынскую страхоўку. Адпаведныя пасведчанні маглі б выстаўляцца ў консульствах або ў саміх беларускіх арганізацыях. Прапанавалі мы, каб былі льготы для беларусаў замежжа, якія будуць інвеставаць на Радзіме. Некаторыя сродкі з гэтых інвестыцыяў маглі б ісці на развіццё беларускіх супольнасцей, што знаходзяцца за мяжой. Аднак і гэтыя нашы прапановы не былі рэалізаваны.

— *Як зараз беларуская дзяржава дапамагае беларусам замежжа?*

— Дапамога ёсць, але яна не мае сістэмнага характару. Возяцца за мяжу беларускія кнігі і асветныя дапаможнікі, але не робіцца гэтага пастаянна. Дзяржавай падтрымліваюцца тыя арганізацыі за мяжой, якія падтрымліваюць афіцыйныя ўлады Беларусі.

— *Каб беларускае грамадства пачало патрабаваць ад дзяржаўных улад больш актыўна памагаць беларусам замежжа, павінна больш ведаць пра жыццё беларусаў у свеце.*

— Зараз мала інфармацыі ў нас пра жыццё беларусаў свету. Многія жыхары Беларусі несвядомыя таго, што беларусы жывуць на Беласточчыне. Спадзяемся, што З'езд дапаможа вырашыць гэтае пытанне і будзе больш інфармацыі ў нашых масмедых пра жыццё беларусаў свету.

— *У чым вы, як „Бацькаўшчына”, дапамагаеце беларусам свету?*

— Мы не ў змозе аказаць фінансавай дапамогі, але дапамагаем арганізацыйна і метадычна. Заўсёды аказваем дапамогу ў камплектаванні бібліятэк. Дасылаем метадычныя дапаможнікі і патрэбную літаратуру. Перакладаем дакументы на бе-

ларускую мову. Запрашаем прадстаўнікоў беларускіх арганізацый за межжа ў Беларусь. Вырашаем арганізацыйныя пытанні для прыездных. Даем беларусам пасведчанні аб іх беларускім паходжанні, калі хочучь вучыцца ў нашых вышэйшых установах. Імкнемся інфармаваць нашых жыхароў аб беларускай дыяспары за мяжой. Выдаем бюлетэнь „Беларусы ў свеце”, які распаўсюджваецца на правах унутранай дакументацыі. Абвешчлі мы конкурс для навучэнцаў аб беларускай дыяспары. Выдаем кніжкі аб беларусах замежжа. Нядаўна ў гэтай серыі выйшла кніжка „Месца выдання Парыж”. Маем намер выдаць кніжкі пра беларусаў Аўстраліі, Вялікабрытаніі і ўдзел беларусаў у бітве пад Монтэ-Касіна.

— *На наступны год запланава была арганізацыя Чацвёртага з'езда беларусаў свету. Дзе хочаце яго правесці?*

— 23 лістапада адбылося пасяджэнне Малой рады „Бацькаўшчыны”, якая мае права склікаць з'езд беларусаў свету. Была прынята пастанова, што Чацвёрты з'езд беларусаў свету будзе праведзены 16 і 17 ліпеня 2005 года. Найперш бяром пад развагу, каб арганізаваць яго ў Мінску. Як запасны варыянт, разглядаем магчымасць арганізавання з'езда на Беласточчыне або на Віленшчыне. Туды маглі б прыехаць прадстаўнікі апошняй эміграцыі, якія не змогуць даехаць на сустрэчу ў Мінск. Аднак, гледзячы з другога боку, цяжка было б наладзіць мерапрыемства за мяжой дзяржавы, кіруючы яго арганізацыяй з Мінска.

— *Якія пытанні могуць стаць вядучымі на з'ездзе?*

— Вызначана асноўная тэма з'езда: „Дыяспара для Беларусі — Беларусь для дыяспары. Шляхі да кансалідацыі і развіцця нацыі”. Хацелася б паставіць чарговае пытанне: што Беларусь павінна, як дзяржава, зрабіць для дыяспары. Важна даведацца, што можа зрабіць беларуская дыяспара для працэсу развіцця грамадства ў Беларусі.

— *Дзякую за размову.*

(ам-3)

Шукаю магілу бацькі

Добры дзень, шаноўная рэдакцыя газеты „Ніва”. Зусім нядаўна даведаўся, што існуе такая газета на Беласточчыне, і я зразумеў, што толькі вы можаце дапамагчы мне. Справа ў тым, што я шукаю магілу свайго бацькі, які загінуў 1 жніўня 1944 года ў Беластоцкай вобласці. Наша сям'я атрымала пахаронку ў 1944 г., але абставіны склаліся так, што шукаць магілу бацькі ўсе гэтыя гады старэйшыя дзеці не маглі, а да мяне, малодшага, копія гэтай пахаронкі дайшла толькі ў ліпені гэтага года. Я звярнуўся ў Генеральнае кон-

сульства нашай краіны ў Беласток, у Міністэрства замежных спраў, але, на вялікі жаль, яны не змаглі мне дапамагчы. Справа ў тым, што бацька загінуў каля вёскі Угорневічы Сухавольскага раёна Беластоцкай вобласці і пахаронены ў гэтай вёсцы, на ўсходняй акраіне яе. З Консульства я атрымаў адказ, што такой вёскі у Сухавольскім раёне няма. Я пісаў, што, магчыма, назва вёскі трохі збытана, магчыма, першая літара не зусім „У”, а „П”, „К”, але астатнія літары чытаюцца вельмі добра — „—(г)орневічы”. Магчыма, пас-

ля вайны гэтая вёска атрымала новую назву, але ж яна не магла знікнуць з карты Сухавольскага раёна!

Калі ласка, дапамажыце мне адшукаць гэтую вёску і напішыце, як можна звярнуцца да ўлад Сухавольскага раёна — магчыма, яны ведаюць, ці існуе гэтая вёска ў наш час, а калі існуе, то, магчыма, яны — альбо хто-небудзь з улад вёскі — ведаюць, ці існуе там такая магіла.

Я шукаю магілу КУКАРЭКА МІТРАФАНА КОНАНАВІЧА, які загінуў 1 жніўня 1944 года.

Некалькі слоў аб сабе. Я, Уладзімір Мітрафанавіч Кукарэка нарадзіўся ў чэрвені 1944 года. Нас было 6 дзяцей у сям'і. Маці памерла ў пачатку 1951 года. Я ў 1948 годзе ат-

рымаў траўму і стаў інвалідам. Цяпер мне 60 гадоў, і я вырашыў шукаць магілу бацькі. На сённяшні дзень нас асталося трое: сястра — 74 гады, брат — 63 гады і я — 60 гадоў. Вы бачыце, што жыццё наша было вельмі цяжкім — мы раслі без бацькоў, старэйшыя дзеці раз'ехаліся па свеце.

Калі б мы змаглі знайсці гэтую магілу, то маглі б прыехаць у Польшчу і аддаць Яму нашу павагу.

Пішыце мне на мой E-mail: mail-to:kukareko@tut.by, або на адрас:

г. Вілейка Мінскай вобласці
вул. Гагарына, дом 14, кв. 31
Беларусь 222410

Калі ласка, дапамажыце!

Уладзімір КУКАРЭКА

Ніва
Тыднёвік беларусаў у Польшчы

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Наклад: 14 000 egz.

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Сакратар рэд.: Аляксандр Максімоў.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран-Асташэвіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друк: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na II kwartał 2005 r. upływa 5 marca 2005 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2005 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 6812401053111100000430494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,45 zł, a kwartalnie — 44,85 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niva”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta BPH PBK SA Oddział w Białymstoku 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Po raz pierwszy od czasu zaistnienia systemu demokratycznego społeczność białoruska ma poczucie strachu wywołane jawnie dyskryminacyjnymi działaniami osób reprezentujących państwo polskie...

W Polsce jedną z najliczniejszych mniejszości narodowych stanowią Białorusini mieszkający we wschodniej części województwa podlaskiego. Według powszechnego spisu ludności z 2002 roku narodowość tę zadeklarowało prawie 50 tys. osób. Jest to jednak liczba daleko niepełna, bowiem większość w obawie przed reakcją polskiego otoczenia wołała ukryć swoje etniczne pochodzenie.

Od kilku lat zmienia się na gorsze atmosfera wokół białoruskiej mniejszości narodowej w Polsce. W latach 2003-2004 skumulowały się jednak wydarzenia, które wywołały ogromne zaniepokojenie środowisk białoruskich. W maju i czerwcu 2003 r. Delegatura Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku rozpoczęła szereg działań mających na celu wykazanie kryminogennych skłonności białoruskiej inteligencji. Dotyczy to nielicznej grupy społecznej, która była organizatorem życia kulturalnego, oświatowego i politycznego Białorusinów w Polsce. Funkcjonariusze NIK, wykorzystując błędy natury formalnej popełnione przez księgową Rady Programowej Tygodnika „Niwa”, zainicjowali historyczną kampanię propagandową przeciwko wydawcom jedynego pisma w języku białoruskim ukazującego się w Polsce. Chociaż podczas kontroli finansowej nie stwierdzono ubytku ani jednej złotówki z dotacji państwowych, ani wydania ich na cele niezgodne z działalnością statutową, dokumenty pokontrolne sporządzono w taki sposób, aby wskazywały na świadome naruszanie prawa przez

Białystok 10.12.2004 r.

Oświadczenie

wydawców. Funkcjonariusze NIK manipulowali faktami i liczbami, aby wykazać jak największe sumy, które zostały wydane na przykład z naruszeniem obowiązujących terminów ich wydatkowania.

Odpowiednio spreparowane dokumenty posłużyły następnie do oszczerczej kampanii propagandowej przeciwko Radzie Programowej Tygodnika „Niwa”, z udziałem dziennikarzy lokalnej prasy, telewizji i radia. Po kilku tygodniach triumfalnie ogłoszono w mediach skierowanie sprawy do miejscowej prokuratury.

Radę Programową Tygodnika „Niwa” tworzą liderzy organizacji białoruskich utworzonych w Polsce po 1989 roku. Swoją działalność prowadzili społecznie nie otrzymując żadnych wynagrodzeń, ani innych form gratyfikacji. Członkowie Rady Programowej nie mieli żadnego związku ani z księgowaniem, ani z rachunkowością.

Po roku prowadzenia śledztwa przez policję pod nadzorem prokuratury postawiono zarzuty 5 członkom Zarządu Rady Programowej. Trzy osoby obwiniono o popełnienie przestępstwa polegającego na naruszeniu ustawy o rachunkowości w czasie, kiedy nie byli członkami Rady Programowej. Wobec wszystkich oskarżonych zastosowano poniżające procedury, takie, jakie zazwyczaj stosowane są w stosunku do sprawców niebezpiecz-

nych czynów kryminalnych, a policja demonstracyjnie dokonała najeżdżów na mieszkania podejrzanych, celem dokonania spisu posiadanego majątku.

Poniżaniu osób, którym nie udowodniono żadnego czynu przestępczego, towarzyszyła nowa kampania propagandowa wszczęta tym razem przez Prokuraturę Rejonową Białystok-Południe, której kierownictwo ogłaszało komunikaty w mediach mówiące, iż wydawcy „Niwy” popełnili czyny, za które grożą kary do 8 lat więzienia. Na początku października 2004 r. w lokalnej prasie każdego dnia mnożono czyny przestępcze, które miały być dokonane z udziałem inteligencji białoruskiej w Polsce. W dyskusjach internetowych obelgi pod adresem Białorusinów mieszały się z szowinistycznymi postulatami pozamykania wszystkich osób tej narodowości w więzieniach. W listopadzie prokuratura oskarżyła kolejnych 5 osób, które wcześniej były członkami Rady Programowej.

Terror psychiczny wobec białoruskiej inteligencji nie jest tylko dziełem lokalnych funkcjonariuszy NIK i prokuratorów. Na początku grudnia 2004 roku przebywał w Białymstoku szef centrali NIK Mirosław Sekuła, który na konferencji prasowej, zaaranżowanej przez swoich podwładnych, zaakceptował ich działania w stosunku do środowiska białoruskiego.

Równoległe z represjami wobec wydawców „Niwy”, NIK podjął próby sparaliżowania procesu nauczania języka białoruskiego w szkołach na Białostocczyźnie. Po kontroli kilku placówek zażądano od dyrektorów zebrania deklaracji od rodziców potwierdzających ich wolę nauczania dzieci języka ojczystego. W przeszłości taki formalny wymóg stosowano wówczas, gdy władze państwowe zamierzały ograniczyć lub zlikwidować szkolnictwo białoruskie w Polsce.

Działania podjęte przez ludzi reprezentujących aparat władzy państwowej doprowadziły do gwałtownego zahamowania wszelkiej aktywności środowisk białoruskich w Polsce. Przypadek Rady Programowej zrodził przekonanie, że represje mogą być stosowane za samą przynależność do organizacji białoruskiej. Po raz pierwszy od czasu zaistnienia systemu demokratycznego społeczność białoruska ma poczucie strachu wywołane jawnie dyskryminacyjnymi działaniami osób reprezentujących państwo polskie. Do tej pory Białorusini żyli w przekonaniu, że płacą podatki na policję, prokuraturę, administrację — instytucje, które chronią ich prawa obywatelskie. Dziś ta optymistyczna wizja została zastąpiona wiedzą, iż są to instrumenty represji wykorzystywane w działaniach wobec środowiska białoruskiego w Polsce.

Oczekujemy, że naczelne władze państwowe wyjaśnią okoliczności opisanych zdarzeń i przywrócą wiarygodność podległym sobie instytucji.

PRZEWODNICZĄCY
Związku Białoruskiego
w Rzeczypospolitej Polskiej
Eugeniusz Wappa

Przewodniczący Związku
Towarzystwa Literackiego
dr Oleg Łatyszonek

BIAŁORUSKIE FORUM SAMODZOWE
w RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
17-200 Hajnówka
ul. Ks. J. Wierzbickiego 12
tel. (085) 682 35 02 / 682 28 753
PRZEWODNICZĄCY
Michał Androsiak

SEKRETARZ ZARZĄDU
Białoruskiego Stowarzyszenia
Literackiego „BIAŁO-WIEŻA”
M. K. K.
Mirosława Łuksza

FUNDACJA „MUZYKA CERKIEWNA”
17-200 HAJNÓWKA
ul. Białostocka 2A
tel./fax (085) 682 32 02 / 682 20 89
NIP 543-14-34-496, Reg. 050427107

*Irena Mikolaj
Rafienich Muszko*

BIAŁORUSKIE TOWARZYSTWO
SPOŁECZNO-KULTURALNE
ZARZĄD ODDZIAŁU
17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42
tel. 682-28-89

SEKRETARZ ODDZIAŁU
PRZEWODNICZĄCY
Michał Janowicz

STOWARZYSZENIE MUZEUM
i OŚRODEK KULTURY BIAŁORUSKIEJ
w HAJNÓWCE
17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42
tel. (085) 682 28 89, NIP 543-14-46-513

WICEPREZES

Jan Karłowicz

DYREKTOR
ZESPOŁU SZKÓŁ Z DODATKOWĄ
NAUKĄ JĘZYKA BIAŁORUSKIEGO
mgr Eugeniusz Sączko

STOWARZYSZENIE
VILLA SOKRATES

16-120 Kryuki, tel. (085) 722-80-00 w. 144
ul. Sokolska 9, REGON 050822803

Sokrat Janowicz

Sokrat Janowicz
prezes

II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE z BJN
Im. Bronisława Taraszkiewicza
17-100 Bielsk Podlaski, ul. Kopernika 4
tel/fax 085/730-66-90, tel. 833-21-42
Reg. 000735061, NIP 543-16-34-284

DYREKTOR LICEUM

mgr Andrzej Stepaniuk

Helena Górska
Białoruskie Towarzystwo
kulturalne „Chleb”
ul. Główna

BIAŁORUSKIE TOWARZYSTWO
OŚWIATOWE

15-420 Białystok, ul. Liniarskiego 3
REGON 050818641

PRZEWODNICZĄCY
P. Chomik

Dorota i Piotr
Stowarzyszenie
Muzeum Kłóty Ojczyzny
w Studziwodach

STOWARZYSZENIE
DZIENNIKARZY BIAŁORUSKICH

ul. Lipowa 4, 15-001 Białystok

Jerzy Chmielewski
PRZEWODNICZĄCY
Jerzy Chmielewski
Redaktor Naczelny

PRZEWODNICZĄCY
Białoruskiego Związku Demokratycznego

Eugeniusz Jańczuk

PRZEWODNICZĄCY
ZWIAZKU MŁODZIEŻY BIAŁORUSKIEJ

Michał Stepaniuk

PRZEWODNICZĄCA
Białoruskiego Zrzeszenia Studentów

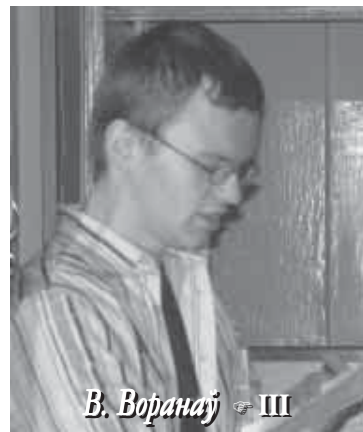
Ilona Karpiuk

Н. Кандрацюк-Свярубская • II

Жыва

КОНКУРСНАЯ

В. Воранаў • III

Толькі неспакойная і вечна маладая душа, незалежна ад узросту, можа натхняць да тварэння...

Творы да конкурсу трэба адбіраць

Вядома, што жыццё бывае свядомым і несвядомым. Калі чалавек кіруецца толькі нагодай (прычынамі, а яны бываюць розныя), тады чалавеку, што таму флюгеру, трэба круціцца вакол тых прычын і залежыць ад іх, і, у такім разе, ён пражывае несвядомае жыццё. Другая справа, калі чалавек мае мэту. Тады ён, нягледзячы на розныя (спрыяльныя і неспрыяльныя) прычыны, няспынна крочыць да мэты — такому чалавеку шкадаваць аб дарэмна страчаных гадах не прыйдзецца, бо ён, рана ці позна, дойдзе да мэты.

Творы, якія былі дасланыя на чарговы літаратурны конкурс самадзейных літаратараў, паказалі, што большасць удзельнікаў конкурсу кіруецца той жа нагодай. А калі так, дык гаварыць пра ўсвядомленую творчасць многіх творцаў вельмі цяжка, а то і немагчыма. Калі адсутнічае скразная мэта (а яна можа быць рознай: заняцц першае месца, заслужыць пахвалы ці ўзнагароды, убачыць свой твор надрукаваным, напісаць і выдаць зборнік, стаць вядомым пісьменнікам, стаць класікам літаратуры, атрымаць Нобелеўскую прэмію і г.д.), тады ўдзельнік арыентуецца на нагоду: напісаць твор да чарговага конкурсу. А творы да конкурсу трэба не пісаць, а адбіраць з ліку даўно напісаных твораў. Тады якасць такіх твораў будзе больш адпавядаць вышэйзгаданым мэтам, бо стварацца яны будуць не дзеля конкурсу, а дзеля скразной мэты (каб стаць лаўрэатам, вялікім пісьменнікам і г.д.), а конкурс — гэта толькі прыступка, адна са ступенек на шляху да такой мэты.

І яшчэ некалькі агульных заўваг, на што звярнулі ўвагу сябры літаратурнага журы, да ўдзельнікаў конкурсу і іх твораў. А менавіта: калі няма магчымасці зрабіць камп'ютэрны (машынапісны) варыянт рукапісаў, дык творы павінны быць напісаны акуратным і разборлівым почыркам, каб не прыходзілася разглядаць іх праз павелічальнае шкло. З другога боку такая неахайнасць характарызуе ўдзельніка і яго адносіны да творчасці і да конкурсу.

А яшчэ трэба быць вельмі асцярожным у выкарыстанні матываў і вобразаў з іншых твораў. Добра, калі чытаецца і польская, і беларуская, і іншыя літаратуры, але кепска, калі штосьці калькуецца адтуль і выдаецца за сваё. Такая з'ява як плагіят, у той ці іншай форме, зрэдку нагадвае пра сябе і сярод удзельнікаў конкурсу. На гэты раз адна з удзельніц пастаралася перадаць (відаць, па памяці) вядомую байку Кандрата

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Янка Трацяк

Крапівы „Сука ў збане”. Можна быць запазычванне (рэцэпцыя) таго ці іншага матыву з іншага твора, але такія матывы павінны быць выкарыстаны ў зусім іншым кантэксце.

Памылкай было б адрасаваць гэтыя парады толькі малодшым. Творчасць — гэта праява і прэрагатыва душы. І толькі неспакойная і вечна маладая душа, незалежна ад узросту, можа натхняць да тварэння. Адметнасць удзельнікаў нашага конкурсу ў тым, што істотнай тэматычнай розніцы ў творах між пакаленнямі не існуе. А калі гаварыць пра якасны фактар, дык у кожнай групе ёсць вартыя і ўзорныя творы. Вось, каб толькі яшчэ больш мэтавай накіраванасці ў працы над словам, над тэкстам, над якасцю і колькасцю... І тады ўжо можна было б гаварыць пра нараджэнне класіка.

Але, пакуль гэты класік народзіцца, альбо падрасце, звернемся да канкрэтных твораў. Так, першая група: Адам Юрчук, Данель Юрчук, Наталля Каўшук, Радаслаў Маціевіч — творы вышэйзгаданых удзельнікаў можна аднесці да панятку дзіцячая літаратурная творчасць, альбо спроба пя-

ра. Відавочна іх жаданне нешта такае сказаць свету, толькі вось уся бяда іх у тым, што сказаць і як сказаць. Тым не менш, Данель Юрчук і Адам Юрчук знаходзяцца ў далёкім пошуку, а ў Наталлі Каўшук адчуваецца тонкае пачуццё рытму, а Радаслаў Маціевіч вельмі арыгінальна закруціў канцоўкі сваіх не менш арыгінальных твораў.

Да больш дарослай творчасці можна аднесці творы Мартыны Евы Леанеўскай і Наталлі Кандрацюк-Свярубскай. Першая краіна не дарослыя праблемы, якія яшчэ сама не ўсвядоміла настолькі, каб выказаць іх прыгожа ў мастацкім слове, а другая цудоўна справілася з жанрам казачнага апавядання. Нагадаем, што творы Радаслава Маціевіча „Аб дзвюх мышках, якія елі месяц, думаючы, што гэта — сыр” і „Аб мілым коціку, які пайшоў у сталоўку з'есці суп” і апавяданне Наталлі Кандрацюк-Свярубскай „Як каваль і тры рыцаркі выратавалі вёсачку!” адзначаныя як лепшыя ў першай групе.

У другой групе ўдзельнікаў было ў тры разы больш, чым у першай, але парадавалі яны значна менш. Менавіта гэтая група падштурхнула сяброў журы вызначыць характэрную рысу іх твораў як несвядомая літаратура, паводле трапнага народнага выказвання: „Не шло, не ехала, дарогі не пыталася...”. Тут, у тэкстах, у большасці выпадках, калі ёсць нейкая думка, дык няма таго, што тэкст робіць мастацкім творам. Альбо, наадварот, калі ёсць трапныя вобразы і тропы, дык няма той адзінай, звязваючай у адно раскіданыя думкі і словы, нітачкі, якая надае сэнсавую і мастацкую вартасць. Да прыкладу, аўтарка піша: „Рассыпаліся мае дні пад тваімі нагамі...”. Ёсць добры пачатак і цудоўны вобраз рассыпанных (сыпучых) дзён, а яшчэ лепш было б, калі замест ног (ногі — гэта частка цела)

выкарыстаць нейтральнае слова, да прыкладу, абцасы... А далей у вершы пайшлі „зарваныя вярхоўкі жыцця... вострае шкло па якім яна мусіць ісці голым сэрцам крывавачы слязамі...”. А ці не прасцей было б, калі б аўтарка засяродзіла ўвагу на гэтых абцасах і ў яе мог бы атрымацца прыкладна такі твор:

Рассыпаліся мае дні

Пяском пад тваімі абцасамі

Што прайшліся

Шпацыруючы лёсам маім...

І патапталі мары

Каванымі ботамі

А падкоўкі прынеслі мне роспач і боль.

Зразумела, што такая праўка магчыма толькі пры падачы першаснага вобраза „Рассыпаліся мае дні // Пад тваімі абцасамі”, што і дае варыянты творчай фантазіі. У многіх творах удзельнікаў адсутнічаюць такія вобразы, і вершы, увогуле, не паддаюцца аніякай праўцы.

Нельга не заўважць і яшчэ адзін твор Славаміра Куліка, які падаецца без назвы, але назва напрошваецца сама: „Палавы антропацэнтрызм”:

Неба

Пад ім я

Пада мною жанчына

Пад жанчынай зямля

Пад зямлёю космас

Пад ім штосьці яшчэ

Кахаю і тое штосьці

Можна паспрачацца з аўтарам на конт аб'екта кахання, але, тым не менш, твор вельмі смелы, нечаканы і цалкам закончаны. А як чытач зразумее слова „кахаю” — гэта ўжо яго праблема.

Дарэчы, з гэтымі *кахаю і люблю*, — кожны раз прыходзіцца нагадаваць, што паводле беларускай мовы *кахаць* можна толькі асобу супрацьлеглага полу, а *любіць* — усё астатняе: радзіму, бацькоў, дзяцей, сям'ю, жыццё і г.д. Але ўсякі раз у творах ідзе блытаніна: то маму кахаюць, то жывёл, то яшчэ штосьці.

Сярод дэбютантаў асобна хацелася б адзначыць Анатоля Парэмбскага: ёсць адчуванне радка, але няма адчування стылю і аўтар часта збіваецца на рыфмаваную публіцыстыку.

Найбольш дасканалымі і лепшымі, і ўзорнымі творамі, што адзначыла журы конкурсу, з'яўляюцца творы Анатоля Маўчуна „Дзяўчынка і сонейка”, „Надзея” і апавяданне Віталія Воранава „Сьцены”. З такімі творамі, несумненна, можна крочыць у вялікую літаратуру.

Застаецца толькі пажадаць як мага больш такіх твораў будучым удзельнікам літаратурнага конкурсу.

Янка Трацяк, сябра журы літаратурнага конкурсу

3 пратакола журы конкурсу беларускай паэзіі і прозы

На IX Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы паступіла 24 працы, у тым ліку 6 у I групе (дзеці і моладзь пачатковых школ і гімназій) і 18 — у II групе (моладзь сярэдніх школ і дарослыя). Сярод аўтараў дасланных прац упершыню ў конкурсе прынялі ўдзел 3 дэбютанты.

Конкурсная камісія вырашыла адзначыць лепшыя творы ніжэйпералічаных аўтараў:

I група

У катэгорыі прозы журы прызначыла два першыя месцы наступным аўтарам:

— Наталля Кандрацюк-Свярубская з Беластока;

— Радаслаў Маціевіч з Беластока.

II група

У катэгорыі прозы журы першае месца прысудзіла Віталю Воранава з Чарлейна за апавяданне „Сьцены”.

Журы зрабіла адно вылучэнне двух твораў як лепшых Анатоля Маўчуна з Познані за верш „Дзяўчынка і сонейка” і паэзію прозавай „Надзея?”.

Журы звярнула ўвагу на Вольгу Анацік, Мікалая Лук'янюка, Марыю Манаховіч, Мікалая Панфілюка і Анну Яканюк як на сталых і верных традыцыям народнай паэзіі аўтараў і пастаянных удзельнікаў конкурсу.

— фрагмент —

Што тут шмат і казаць? Было як заўсёды. Надвор’е таксама нічым асаблівым не вылучалася. Ні лёнданскія слоты, ні мадрыцкія сьпякоты, якім варта было-б прысьвяціць палымняныя апісаньні не выступалі. Па сутнасьці, адметнасьць саступіла месца ніякаватасьці, амаль па цэлым фронце нуднага жыцьця-быцьця, пра якое ідзе памоўка. Нішто не адбывалася, нішто не ўражвала, нішто, прынамсі для вока вонкавага назіральніка, не зьяўлялася захапляльным. Не заўважанымі асталіся таксама ніякія іншыя знакавыя абставіны і факты, якім звыкла ахвяроўваецца нямала аўтарскай і чытацкай увагі. Нельга аднак сьцьвярджаць, што панавала поўная мартвэча. Усё-ткі што-нішто рухалася наўперад. Можна жыцьцё, можна яшчэ што-небудзь іншае — ня ведаю. Таму сама трапна будзе паўтарыць і падкрэсьліць — было як заўсёды, а значыць звыклы, будзённы, бяспалавы дзень.

Аляксандар сядзеў у сваім, празьмерна вільготным пакоі і ўглядаўся, ня ў цалкам белую як колісь, столь. Ён любіў свой пакой, а менавіта чаму-б меўся ён не любіць. Дарэчы, важкіх падставаў да гэтага ён не меў. Не праявілася ніводная дэталю у Аляксандравым пакоі, якая магла-б свайго валадара да сябе зьнеахвоціць. Такія вось адносіны спалучалі тое, што несумяшчальнае — жывое зь мёртвым, а мёртвае з жывым — Аляксандра з пакоем і пакой з Аляксандрам, што з гледзішча часу і так выглядала аднолькава. А той-жа самы час, не звяртаючы ўвагі ні на што, працягваў сваю несупынную хаду...

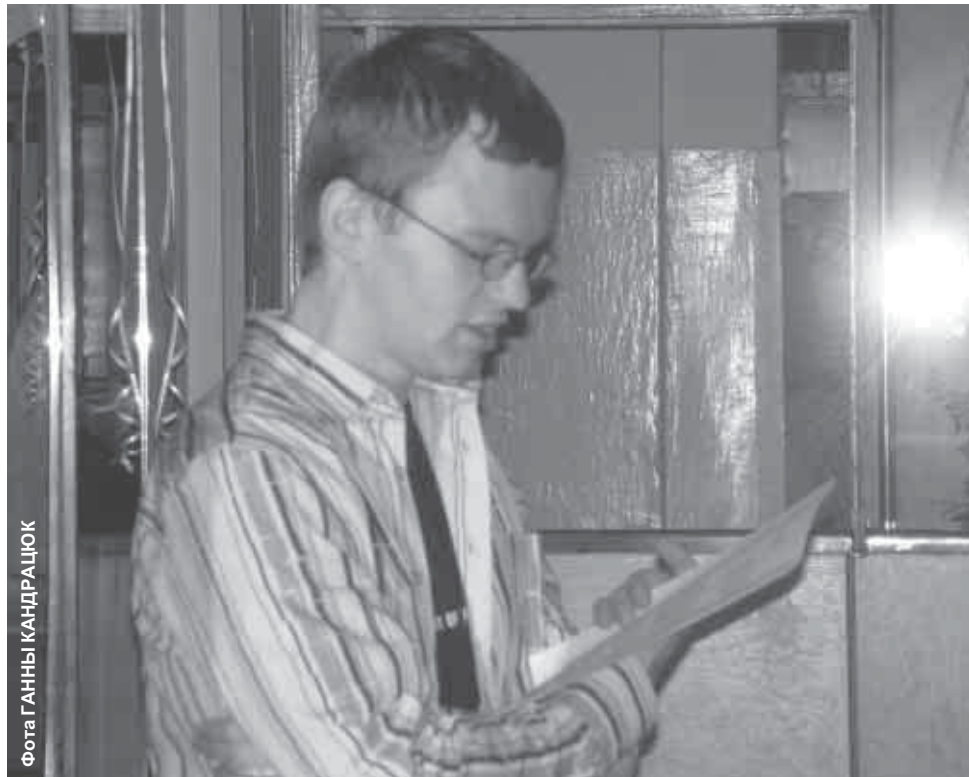
...Уладальнік чатырох сьценаў у міжчасьці (паміж нудой і нудой) спрабаваў засяродзіць сваю ўвагу, у чым яму палка перашкаджалі разьёшаныя мухі, на невядомага паходжаньня кропцы, якая зьявілася на столі зьніадкуль. Зьніадкуль, альбо адтуль-жа адкуль і разьёшаныя мухі, прыбывалі таксама вар’яцкія думкі, нейкія шызафрэнічныя адчуваньні. Аляксандар жа, аднак, не сумаваў паколькі акром напамянутых ужо кузурак, шызафрэнія была яго адзінай сяброўкай-суцяшальніцай. Бяз той сябровачкі, заставаўся толькі напоўнены вакуумам квадрат, сьценамі каторага былі сьцены пакоя. Тое было Аляксандру выдатна вядомым, таму ліхаманкава чапляўся за ўсе ейныя праявы дрыжачымі пальцамі, прагна ўбіваючы свае (бяз вынятку) дзесяць пазногцяў у яе неіснуючае, бясклетачнае цельца.

Зь іншага аднак боку Аляксандар заракаўся сам сабе і тым мухам, якія бесперапынна працягвалі свае далёкія палёты, па рэйсе сьцяна-сьцяна, сьцяна-падлога, сьцяна-столь, столь-падлога, што так лёгка той ліхаманцы (хоць і прыяцельцы) не паддасца, а зробіць усё магчымае, каб не дазволіць авалодацца канчаткова. Ну бо як сапраўдны мужчына, якім несумненна быў наш герой, мог падпарадкавацца, няхай сабе нават і самай прывабнай, ды ўсё-ж уяўнай кабеце. Так і рабіў: сяброўку захапляў, бавіў, сьпяваў і граў ёй на баяне, а адначасна чыніў усе захады дзеля таго, каб да канца не паддавацца і можна нават крыху падсвядома, але як-жа абачліва — упарыста не саступаў. Часапаглынальная забава ўступстваў і наступленьняў затым доўжылася надалей. Але гэта была зусім не адзіная гульня, якая рабіла жыцьцё но-

Сьцены

Няма нічога больш балеснага, як абразы людзкае годнасьці, і нічога болей прыніжаючага, як само панявольне. Годнасьць чалавека і свабода — сваёмі зьяўляюцца нам. Сьцераж-мо-ж іх, тады й памрэм з годнасьцю.

ЦЫЦЭРОН

Віталь Воранаў

вых таварышаў куды больш прыемным і выносным.

Ён любіў яшчэ ўяўляць, што зь ягонай мастацкаю душою было нават не надта складаным, тую ягоную шызафрэню сваёй каханкай. Аляксандар намагаўся стварыць ейны вобраз, каб пасля, дэкламуючы заучаныя ў дзяцінстве праязічныя вершы (як ён іх называў), магчы той-жа вобраз любай абагаўляць. Нельга сказаць, што ва ўвасабленьні жанчыны, якая ўсё больш апантана ахоплівала ягоны розум і думкі, наш герой намагаўся выпісваць нейкія эратычныя прыкметы. Наадварот — ён частку змагаўся са спакуслівымі ідэямі, спрабуючы адагнаць іх у самы адлеглы кут свайго ўяўленьня, паколькі лічыў сябе веснікам сыціласьці і прыстойнасьці. Скарэньне перад уласнымі інстынктамі ўважаў за праяву слабасьці, якая прыналежыць выключна нягоднікам.

Наогул пан сваіх муроў быў чалавекам надзвычайна чужым, і нават крыху празьмерна рамантычным. У пэўнай ступені ён здаваў са-

бе з гэтага справу і таму не раз апраўдваў сябе, спасылаючыся на выключнае захапленне ўсім, што высякароднае і далёкае ад прыземнай рэчаіснасьці. Калі-ж хвароба пачала яму ўсё больш дакучаць спасылаўся і на яе, або проста на стомленасьць і хуткі спосаб жыцьця (хоць насамрэч і не такі ўжо хуткі).

Аднак калі на тое ставала неадкладная патрэба, каб рупіцца (як ён любіў казаць — выконваць свае абавязчкі), то рабіўся засяроджаны, бадзёры і сапраўды рупіўся. Канечне-ж даводзілася гэта ўсё больш складана, але нягледзечы на ўсё часцейшыя неспрыяльныя акалічэнасьці навакольнага акружэньня ён стараўся быць нязломным і сільным. Увогуле вонкавыя абставіны вельмі рэдка псавалі ягоныя цвёрдыя намеры, ну можна больш дакладна будзе сказаць — зрэчас. Тым больш, што Аляксандар не надта імі, апошнім часам пераймаўся, а тое дазваляла яму захаваць пэўную самавітасьць нават падчас самых моцных нападаў пошасьці,

якая паступова заваёўвала ягоную бедную, спрацаваную іпастась.

Адной з нешматлікіх рэчаў, якія больш-менш суцяшалі нашага героя, давалі яму як унутраны, так і вонкавы супакой — была малаадказнасьць і малаадказнасьць ягоных абавязкаў. Паверхня месца, якім апекаваўся Аляксандар і ў якім вёў свой не заўжды вяслы жытот, была не надта вялікая, ну сама болей метраў пяць на чатыры. Пакойчык, з прычыны сваёй велічыні, не вымагаў вялікага высілку ў даглядзе. Раз-пораз трэба было пасыпаць сьцены парашком на вільгаць, калі-ні-калі падмураваць у месцы дзе адпаў ужо даволі стары тынк, дзе-нідзе падклеіць шпалеру. Паколькі ўладальнік пакоіка моцна дбаў пра тое месца свайго прабываньня, то час ад часу наладжваў капітальныя рамонтны. Але-ж фоташпалеры заўжды не ставала, таму паклеенай была звыкла адна, зрэчас дзеве сьцяны. Адну сьцяну, паколькі яна была моцна панішчаная, Аляксандар заўжды застаўляў аграмаднай шафай. Звыш таго адтуль вылазіла процьма прусакоў, якіх адзіны жыхар-абывацель, у адрозьненні ад мух, ненавідзеў. Калі прусакі шчыльным хаўрусам цягнуліся на другі бок, перасякаючы ў сваёй вандроўцы цэлы пакой, ён ненавісным позірам спаглядаў на няпрошаных гасьцей. Тады, звычайна, здымаў элегантныя, але прадзіраўленыя ўжо ў пару месцах чаравікі і кідаўся на мухі апантана размахваючы рукамі, быццам апаноўвала яго трасца. Гэта быў адзіны момант, калі ў заўжды стрыманага, лагоднага чалавека быццам усялялася лютасьць і бязьмежны гнёт.

Пасля таго як Аляксандар ужо даў адпор мяцежнікам-крамольнікам-прусакам, садзіўся за свой дубовы, выглядны стол, браў адмысловае начынне, падцягваў каламар, рабіў глыбокі ўдых (каб спыніць гвалтоўнае сэрцабіццё, супакоіцца пасля лютага бою) і рабіў спробу пярэ. Выводзіў вытанчаныя літары (ён аддаваў перавагу назве — букі), крэсьліў вычварныя мапкі, на якіх, не без намыслу, пазначаў пэўныя фрагменты, ці проста малываў, жоўтым флямастарам, вялікае сонейка. Гэты занятак, дарэчы, прыносіў яму ці не самую вялікую асалоду. Менавіта ў момант маляваньня і ўзіраньня ў намалёванае, крыху падзіцячы сонца, ён некантралявана ўсьміхаўся, цешучы свой змучаны, ужо не малады, але ўсё яшчэ спраўны, беззаганны зрок. Толькі тыя хвіліны маглі крыху здраджваць ягоную цяжкую хваробу, чаго ён быў зусім несвядомы, а што магло ўзбуджаць толькі спагаду і літасьць.

Можна-б Аляксандар і часцей чэрапаў прыемнасьць з гэтай формы тварэньня, аднак-жа не спрыяла ў тым жахліва невыгоднае (у адрозьненні ад стала) крэсла. Яно ўсё трышчэла, хілілася то ў адзін, то ў другі бок, хіталася на сваіх кволых ножках, не дазваляла свабодна мысьліць. Гэта сапраўды разьёшвала гаспадару. Тады злы на крэсла раптоўна перакрэсьліваў усё напісанае, бывала і выліваў на белыя бачыны ўвесь атрамонт, каб толькі заняцца чымсьці іншым, каб толькі ўстаць і адарвацца ад скрыпячага апірышча.

Пасля таго пераважна заўсёды падыходзіў да вакна. Аляксандар часту ганарыўся сваім вакном, які на фоне старых сьценаў (...)

Віталь Воранаў

Анатоль Маўчун

Дзяўчынка і сонейка

З хмарак выйшла сонейка, вакол азірнулася. Зараз к яму Сонечка з ганку адгукнулася.

— Ой, як добра сталася, што ты паявілася. Мамачка баялася, каб ты не зблудзілася.

— Я ж з месяцам раненька паміж зор спаткалася, Пра надвор’е цёплае там з ім дамаўлялася.

Вецярок гарэзлівы гуляў бліз сасоннічка. Чуў як размаўлялі там сонейка і Сонечка.

Надзея?

Чорная восеньская хмара перакацілася праз мой гаротны лёс і закаламуціла супакой душы маёй. Ейны цень увабраў і панёс з сабой усе радасці і надзеі мае. І хто ведае, ці па дарозе не згубіць іх недзе ў марской бездані? У маім сэрцы асталіся толькі сум і туга няўцешная.

А ўсё ж шукаю на пакрытых шэранню сцяблінках травы прыдарожнай іскраю надзеі. Няўжо ўжо надарэмна?

Анатоль Маўчун

Х Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

Рэдакцыя „Нівы” і Беларускі саюз Рэспублікі Польшча аб’яўляюць Х Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы.

Тэматыка

Арганізатары не абмяжоўваюць тэматыкі дасыланых твораў. У конкурсе будуць разглядацца працы на беларускай мове.

Прынцыпы ўдзельніцтва

1. Конкурс праводзіцца ў дзвюх узроставых групах:

— I група: дзеці і моладзь пачатковых школ і гімназій,

— II група: астатнія ўдзельнікі (выключна аўтары, якія не з’яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).

2. У рамках груп конкурс праводзіцца ў дзвюх катэгорыях: паэзіі і прозы.

3. Конкурсныя працы, надрукаваныя на машыныцы або напісаныя разборлівым почыркам у чатырох экзemplярах (паэтычныя творы — 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы — аб’ёмам да 22 старонак стандартнага машынапісу) трэба падпісаць крыптанімам, пазначыць нумарам узроставай групы і паслаць на адрас: Redakcja „Niwy”, ul. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok 2, skr. poczt. 149 з прыпіскай на канверце: X Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.

4. Прозвішча, імя і дакладны адрас аўтара дасланных конкурсных прац трэба памясціць у асобным клееным канверце, падпісаным звонку такім нумарам групы і крыптанімам, як і конкурсныя працы.

5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідэ не друкаваліся і не ўзнагароджваліся на іншых конкурсах.

6. Арганізатары не вяртаюць дасланных твораў.

Тэрміны

1. Тэрмін дасылання конкурсных прац мінае **31 ліпеня 2005 г.** (вырашае дата паштовага штампі).

2. Вынікі конкурсу будуць аб’яўлены ў канцы верасня 2005 г.

3. Уручэнне ўзнагарод адбудзецца на адмысловай сустрэчы. Аб тэрміне мерапрыемства лаўрэаты і астатнія ўдзельнікі конкурсу будуць паінфармаваны і запрошаны прыняць у ім удзел.

Узнагароды

1. Арганізатары прыдбалі грашовыя і рэчавыя ўзнагароды. Дапускаяцца таксама ўсялякія іншыя ініцыятывы арганізацый і прыватных асоб з мэтай павелічэння колькасці ўзнагарод. Арганізатары будуць садзейнічаць такім ініцыятывам.

2. Арганізатары ўстанаўліваюць 1-3 узнагароды для найлепшых дэбютантаў. Аб падзеле і вартасці астатніх узнагарод рашае ўстаноўленае арганізатарамі журы.

3. Журы можа не выкарыстаць усяго фонду ўзнагарод.

4. Арганізатары прадугледжваюць магчымасць публікацыі ўзнагароджаных твораў (без права аўтараў на гонарары) на старонках „Нівы”, у агульнапольскім друку і па радыё.

Заклучныя заўвагі

1. Працы, якія не адпавядаюць правілам конкурсу, не будуць разглядацца.

2. У справах, якія вынікаюць з супярэчлівага тлумачэння правілаў, канчатковае рашэнне выносяць арганізатары ў паразуменні з журы.

3. Сакратарыят конкурсу: Redakcja „Niwy”, ul. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok, tel. 743 50 22.

Славамір Кулік і Анатоль Парэмбскі

Анатоль ПАРЭМБСКІ

Захаваць свае прыметы

Зіма пройдзе, прыйдзе лета,
Дзеецца ад векаў гэтак.
Дарастаем і старэем,
Вецер нас кругом абвее
Болей у вочы, меней з намі.
А заўсёды з прыгадамі.
Каб сабраць іх, будзе кніжка,
Успомняцца Дзям’ян і Мішка
І Надзейка Сінявока.
Колькі ран у душы глыбокіх
І ад ворагаў, і блізкіх
І па сёння ў сэрцы блізны.
Ад маленства, аж па старасць
Не за часта была радасць.
Цыганом малых страшылі,
У школе ў лапу вучняў білі,
Войны бралі татаў дзеткам,
Жалі на чужых палетках,
А дарослым было трудна
Выбіцца ў свет шырокі,
Наша мова і культура
Разіла вяльможным вока.
Колькі ж пражылі нявольяў,
Акупанты з усіх бокаў.
Прабіваемся як можам,
Каб датрымаць свету кроку.
За акном шарэе восень,
Вецер дзікі як заўсёды
І нагнаў да нас з заходу
Нам нязнаны стыль і моду.
І таму, каб быць сабою,
Захаваць свае прыметы,
Цэлым родам заспяваем
„Люблю свой край, старонку гэту”.

Анна ЯКАНЮК

Васількі I

Быў свет набрынялы шанцамі:
Кругом вітаміны і мёд.
Былі васількі-падшывальцы
Цікавыя разам са мной.
Тады ў вочы ім гледзячы
Шаптала я такі тэкст:
Вы тут несвядома расцеце
Такога не ведаць грэх,
А я гаварыла гадзіну
З прыгажунюм Васільём.
Той аптымізм быў навыраст.
Нічога мне не прынёс.
Такога не прадбачыў
Ні адзін з васількоў.
А ну іх з Васілямі,
Ім толькі бы алкаголь.

Наталля КАЎШУК

Беласточчына

Луг ужо жоўты ад кветак,
жайрук чароўна спявае.
Усё ад сну прабудзілася
шчыра вясну нам вітае.
І сэрца ў грудзях б’ецца,
душа ад радасці плача.
Няма прыгажэйшай краіны,
чым Беласточчына наша.

Мікалай ЛУК’ЯНЮК

Эх, каб давялося

Эх, каб мне давялося,
На моры пабываць,
Паглядзець на хвалі
Як яны шумяць.

Як плывуць па моры
У даль караблі.
Ці для іх не страшна
На такой глыбіні?

Як там вадалазы
Ходзяць пад вадой,
У глыбіні спакою
Даследуюць дно.

Як чайкі над вадою
Кружацца кругом.
Ці для іх не страшны
Бяздонны спакой?

Каб усё пабачыць
Ды на паперы апісаць,
Каб маглі тое людзі
З цікавасцю прачытаць.

Марыя МАНАХОВІЧ

Салавейка

Салавейка, салавейка
птушачка мая
безупынна ты шчабечаш
з ранку да пазна.
Спеў і шчэбет ажыўляюць
цэлы наш садочак,
сэрца шчасцем напаўняюць
праз увесь дзянёчак.
Адзін салавей засвішча,
другі адгукнецца.
Спеў чароўны сад напоўніць
сэрца расце, здаецца.
А вакол майская зелень
цвітуць кветкі, дрэвы
чару дапаўняюць
салаўіныя спевы.

Паўліна НічыПАРУК

Хто ты такі

Ты — мой сон,
Ты — мая мара,
Ты — мая зорка ў небе
Ты — мая другая палавінка яблыка.
Хто ты такі сапраўды такі?
— скажы мне
Я вельмі хачу гэта знаць,
Бо ты — мой цэлы свет.

Ева БЕНЕДЫЧУК

Думкі

Кожнага іншыя мучаць думкі
Аднаго ветлівя, іншага не.
Некаторыя нас цешаць, іншыя сумуюць.
Адзін не адгадае думкі другога
Хоць бы вельмі хацеў

Лілія АВЕР

Зіма

Да нас з неба прыляцеў
Бела-срэбны снег пушысты
Пакрыў палі і лугі
Нібы стол абрусам чыстым.

Белым адзеннем лес атуліў,
Шапкі надзеў на кусты і галіны,
А між кустоў пры сцяжынцы
З-пад снегу тырчаць ягады каліны.

Сцяжынкай заяц прабяжыць
Па пушыстай, снежнай пярэне,
Стрыжованы прыстане, слухае,
І след яго ў мяцеліцы гіне.

Халодны, срэбны месяц
Да сну ўсыпляе,
Толькі дзяцел — лясны доктар
Начную ціш парушае.

Вольга АНАЦІК

Разлука

Я на лавачцы сядзела,
Салавей спявае,
А мой мілы хлопец
Мяне пакідае.

Я яго любіла,
Яму давярала.
А што ён мяне пакіне
Гэтага не знала.

Салавей, салавей,
Пра мяне ўсё знаеш
І баліць мне сэрца
Калі ты спяваеш.

Ой, сядзь ты пры мне,
Слухаць цябе буду.
Можа тады хутчэй
Пра яго забуду.

Славамір КУЛІК

* * *

У крылы птушак вецер дзьмуў,
Прыемна ласкатаў па твары.
У пятніцу ашалеў,
Лёскатам убіўся ў вёсачку,
Знішчыў магутныя дубы.
Развальваў,
Ламаў,
Раскідваў.
Хвіліну трывала бура.
Траўма астανεца да канца жыцця.
У марах Ельянка яшчэ прыгажэйшая.
Яна адбудуецца дабром нашых сэрц.
Жыць будзе вёска маіх продкаў!

Мікалай ПАНФІЛЮК

Цані лес

О, лес прыгожы, чароўны, казачны,
Заўсёды жывы, рамантычны, радасны
У цябе іншы свет,
На што няма часу, працягу і лет.
Лес заўсёды казачна выглядае,
Аб чым звер, птушка добра знае.
У лесе жыўць іншыя стварэнні
І адбываюцца тут цудоўныя здарэнні,
Удзень, як і ўначы,
Таму лес любі, цані і даражы.

Агнешка ПАНФІЛЮК

Дарога жыцця

Простая дарога жыцця,
Але здаецца яна
Пакручастай.
Кожнага дня новае
чалавека чакае.
Кожная ноч іншая.
Жыццё плыве, як вада
ў рэчцы,
затрымаць яго на хвілінку
нельга.